

# KAKTUSZKÖR - KÉP

KAKTUSZGÖMBÖK - KAKTUSZTÖMBÖK



KAKTUSZGYŰJTŐK ÉS KAKTUSZKEDVELŐK MAGAZINJA  
2017. VI. évf. 1. sz.

# TARTALOM

Címlap – A kocka el van vetve (KISS Ármin) .....	1
Impresszum .....	2
Kaktuszgömbök – kaktusztömbök (főszerkesztő) .....	3
Gömbkaktuszok (KISS Csaba) .....	5
A Gömbkaktuszok naplója (KISS Csaba) .....	8
A legismertebb gömbkaktusz (VARGA Zoltán) .....	13
Új faj – <i>Turbinicarpus nikolae</i> (VARGA Zoltán) .....	19
<i>Mammillaria</i> (KISS Csaba) .....	23
Új faj – <i>Mammillaria bertholdii</i> (KISS Csaba) .....	26
Új faj – <i>Mammillaria hermosana</i> (KISS Csaba) .....	29
A múltó idő fotózása (KISS Ármin) .....	30
VIDA Géza kaktuszgyűjtemény (LŐRINCZ István) .....	35
<i>Echinocereus scheeri</i> subsp. <i>gentryi</i> (KISS Ármin) .....	36
Kaktuszok és állatok VI. (KISS Csaba) .....	38
Gömbkaktuszrigmusok (KISS Csaba) .....	51
Gömbkaktuszhumor (KISS Csaba) .....	57
Szaklektori vélemény (VARGA Zoltán) .....	60
Visszhang (LÉVAI Rebeka Margit) .....	61
Olvasói vélemények V. (KKK 5-ről) .....	63
Gömbkaktuszos szüvenírek (KISS Ármin) .....	64
Köszönetnyilvánítás (főszerkesztő) .....	67
Mozgóképek (KISS Ármin) .....	67-3
Könyvajánló (KISS Csaba) .....	68
DR. MÉSZÁROS Zoltán emlékére (főszerkesztő) .....	70
Rejtvény – Gömbök (KISS Ármin – KISS Csaba) .....	71
Hátsó borító – Fagy(i)tűrő gömbök (KISS Ármin) .....	72

# IMPRESSZUM

## KAKTUSZKÖR - KÉP

**Megjelent:** 250 példány  
**Oldalszám:** 72  
**Fényképek:** 109 színes + 33 képkocka  
**Mérete:** 160×235×3 mm  
**Tömege:** 120 g  
**ISSN** 2064-4221  
**Megjelenés:** 2017. december  
**Terjesztés:** térítésmentes  
**Korrektor:** Kiss Csabáné  
**Nyomdai munka:** Érdi Rózsa Nyomda Kft.  
**Honlap:** www.kissarmin.hu  
**Letöltés:** facebook.com/KaktuszkorKep  
**Telefon:** 06 23 374 862

© A megjelent anyagok átvételével és másolásával kapcsolatban minden jog fenntartva!



KISS Csaba főszerkesztő  
felelős kiadó  
✉ obregonia@freemail.hu



VARGA Zoltán szaklektor  
tájéépitészmérnök, terepkutató  
✉ vargazolee@gmail.com



KISS Ármin szerkesztő  
képszerkesztő, borítóterv, grafika,  
nyomdai előkészítés  
✉ info@kissarmin.hu

# Kaktuszgömbök – kaktusztömbök

A **KAKTUSZKÖR-KÉP** 6. száma a Kaktuszgömbök – kaktusztömbök alcímet viseli. A tematikus kiadvány – természetesen a teljesség igénye nélkül – e „kislövésű” kaktuszcsoporthoz, a gömbkaktuszok, stílusosan a „kaktuszgömbök” bemutatását tűzte ki célul. A játékos alcím második tagjaként a „kaktusztömbök” gyűjtőnév szerepel, vagyis minden más kaktuszfaj, amelyik párnát, telepet, csoportot, stb. képez, szintén itt kapott helyet.

A gömbkaktuszokkal kapcsolatos vélemény, miszerint valódi gömbkaktuszok nem is léteznek, a lap első cikkében ismerhető meg.

A gömbkaktuszok fogalmakörébe tartozó taxonok ábécérendben megtalálhatók a kiadvány következő oldalain. Ez a csoportosítás segíti a kezdő kaktuszgyűjtők eligazodását e taxonok népes táborában.

A kaktuszgyűjtők körében általános nézet, hogy még idős korában is a leggömbölyűbb kaktusz, a közismert anyósülés. VARGA Zoltán tollából származó cikkből kiderül, hogy ez valóban így van-e.

Sorban utána következik egy népszerű törpenemzettség **újonnan felfedezett** tagjának a megismertetése.

A továbbiakban a kaktuszok családjának és egyben a gömbkaktuszok legnépesebb fajú nemzetiségének a bemutatása, és **két új fajának** rövid ismertetése olvasható.

Ennyi szép kaktusz megismerése után felmerülhet a kérdés: „*Vajon a viráguk nyílása hogyan is zajlódik?*” Kiss Ármin cikkéből megtudhatjuk, hogy mi módon tárulhat ez a szemünk elé, sőt, ha át is akarjuk élni a virágnylás élményét, csak ügyesen kell a lapokat pörgetni!

A szakirodalmi rész zárócikke egy látványos kiállításra invitál. Aki Erdélyben jár, és van lehetősége, látogasson el Nagybányára a Central Parkba, mert a VIDA Géza állandó kaktuszkiallításán sok szép gömbkaktuszt is fog látni.

A szépirodalmi részben a jól ismert címek ismeretlen, tehát új tartalommal üdítethet fel a veretesebb szakirodalmi rész után az olvasókat, és ha még könnyedebb szórakozásra vágnak, az új típusú rejtvény ennek megfelel. A kaktusz témájú tárgyakat is gyűjtőknek ötleteket és érdekességeket ajánlunk.

A könyvajánlóban szereplő **JÁTSZÓTÁRS** – ugyan nem a kaktuszirodalom birodalmában, de – szellemes nyelvi és zenei csemegéket kínál. Ehhez a „lebilincselő” élményhez a könyvesboltokban bármikor hozzá lehet jutni.

Lapszerkesztés közben érkezett a szomorú hír, hogy DR. MÉSZÁROS Zoltán az MKOE Anisits-díjas, tiszteletbeli elnöke már nincs közöttünk, rá emlékezünk a 70. oldalon.

főszerkesztő



*Ferobergia* (*Ferocactus hamatacanthus* subsp. *sinuatus* × *Leuchtenbergia principis*) **Fotó:** Kiss Ármin



## Gömbkaktusok

A 2006-ban megjelent HUNT: *The New Cactus Lexicon* szerint a kaktuszok családja közel 2000 taxont (1438 faj + 378 alfaj) foglal magába. Ez a szám az intenzív kaktuszkutatók miatt napjainkban is folyamatosan gyarapodik! Az azóta eltelt több mint 10 év alatt számos kaktuszfaj felfedezéséről számoltak be a posztgás növényekkel foglalkozó szakirodalmi kiadványok. Ebből a nagy taxonszámból egyenesen következik, hogy a kaktuszok megjelenése alakilag rendkívül változatosá vált az evolúciós fejlődésük során. Ez a sokszínű alaki változatoság folyamatosan alakul ma is, amely az élőhelyük hatalmas kiterjedésének természetes és szükségszerű következménye. Az elterjedési terület Amerika csaknem egész hosszában, vagyis Kanada déli részétől majdnem Chile déli csücskéig tart a kettős földrész teljes szélességében, beleértve a környező szigeteket is. A domborzati-, éghajlati-, talaj- és csapadékvizonyok, valamint az állandó mikroklíma más és más belső tulajdonságokat és külső megjelenési formákat eredményeztek.

A növényvilágot (**flora**) alkotó különböző „növénycsoportokat” a kor szakemberei rokonsági kapcsolatuk alapján szinte „naprakészen” osztályozták, rendszereztek, ezáltal megpróbálták áttekinthetővé tenni. A kezdetektől a XIX. század elejéig a külső megjelenésük (habitus) jellemző bélyegei voltak a taxonómia alapjai. Ezek „**mesterséges rendszerek**” voltak. A legtokéletebb mesterséges rendszert Carl von LINNÉ (1707–1778) alkotta meg. A *Systema Naturae* (1758) c. művében rendszerbe foglalta a növényvilágot. Ebben a munkájában bevezette az ún. kettős nevezéktan (binominális nomenklatura), amely a növény elnevezése lett a **nemzetség** (genus) és a **faj** (species) együttes alkalmazásával (pl. *Echinocactus grusonii*). Mindig az első név jelöli a nemzetséget, a második pedig a fajt. A nemzetségnév nagybetűvel, a fajnév kisbetűvel írandó minden esetben, a *dölt* betű ajánlott.

A modern rendszerek egy új botanikai kategóriával, az alfaji (subspecies, rövidítve subsp.) ranggal bővítették LINNÉ kettős nevezéktanát (pl.: *Ferocactus hamatacanthus* subsp. *sinuatus*). Megjegyzés: hosszú idő elteltével az evolúció folyamán az alfajok és a természetes hibridek új fajokká módosulnak. A még pontosabb megnevezések végett szakírók a változat (var.) és a forma (f.) kiegészítéseket is használják. Ezek is hivatalos botanikai kategóriák csak a típusfajhoz képest annyira minimális az eltérés, ami rendszertani értelemben nem számottevő, ezért nem használják. Gyűjtői szempontból egyes fajok változatosága olyan nagymértékű, hogy egyetlen növényvel vagy egyedpárral nem lehet kellően be-

mutatni. Ilyen esetekben élőhely és/vagy gyűjtőszám megjelöléssel illetik az adott populációból származó egyedeket. Így egyértelműen elkülöníthetők az eltérő populációból származók. A gyűjtőszám – az élőhelyen túlmenően – kiegészül az adott növény begyűjtését végző személy monogramjával, egyes esetekben a gyűjtés idejét is tartalmazhatja. Bizonyos fajok annyira ritkák vagy speciális élőhelyen élnek, illetve rejtett életmódot folytatnak, hogy megtalálásukhoz nagyon pontos, ún. GPS (Global Positioning System – globális helymeghatározó rendszer) adatok szükségesek.

A hivatalos alfaj és az alatta lévő taxonok rövid bemutatása:

– **alfaj:** egy fajhoz tartozó egyedek, melyek a faj többi egyedétől elszigetelődtek, közöttük a génkicserélődés megszűnt.

– **változat:** fajon belüli egység, állandósult minőségi eltéréssel.

– **forma:** a típusfajtól kismértékben eltérő egyedek.

– **hibrid:** két vagy több faj természetben előforduló kereszteződése. Leírásakor a hibridek nevében „×” (szorzó) jelet találunk. A hibrid neve után feltüntet(het)ik zárójelben a két „szülő” nevét is. Pl.: × *Ferocactus* (*Ferocactus hamatacanthus* subsp. *sinuatus* × *Leuchtenbergia principis*) Lásd: 3. o.!

– **fajta:** az ember által létrehozott hibrid. A kettős latin név után egyvesszős idézőjelbe téve nagy kezdőbetűvel jelölik, ami általában fantáziánév. Pl.: *Astrophytum myriostigma* 'Fukuriu' Lásd: 6. o.!

A bevezetőben említésre került, hogy a kaktuszok morfológiailag rendkívül szerteágazóak, ezért a tudósok megpróbálták valamilyen módon csoportosítani (rendszerezni) a minden egyes fajt és alfajt magába foglaló kaktuszok családját. Amíg a fajsámuk alacsony volt (LINNÉ idejében), addig csak egy csoportként kezelték az összes kaktuszt, de idővel a szaporító felfedezések miatt a fajsám jelentősen megnövekedett. Elodáztatatlanná vált, hogy valamilyen módon jobban kezelhetővé, áttekinthetővé kell tenni a kaktuszok népes és egyre népesedő családját. Ehhez már nem voltak elegendőek a külső jegyek, más biológiai tulajdonságok szerint, tudományosan kellett a kérdést megközelíteni. Ezt a tudományos módszert nevezzük természetes rendszerezésnek.

A „**természetes rendszerek**” egyik legjelentősebb megalkotója dr. Karl Moritz SCHUMANN (1851–1904) volt. Kaktuszokkal kapcsolatban két könyve jelent meg: *Gesamtschreibung der Kakteen* 1897–



*Ferocactus cylindraceus* – Pinto Basin, CA

Fotó: JUHÁSZ Gergely





*Astrophytum myriostigma* 'Fukuriu'

Fotó: Kiss Ármin



*Discocactus bahiensis*

Fotó: Kiss Ármin

1899, *Blühende Kakteen* 1900–1903. A kaktuszok családját 3 alcsaládra osztotta, mely a legújabb kaktusztaxonómiának is az alapja maradt:

1. Peireskoideae – **lomblevelűek**
2. Opuntioideae – **medvetalpfélék**
3. Cereoideae – **oszlopos termetűek**

Ebben a hármas csoportosításban hiába keressük a címadó kifejezést, ilyen formában: „**gömbkaktuszok**” – nem található. A gömbkaktusz nem botanikai fogalom! A kaktuszkutatók, -kereskedők, -gyűjtők és a -kedvelők népes taborában a kaktuszkultúra fejlődése során folyamatosan alakult ki ez a megkülönböztető elnevezés. **Valójában igazi gömbkaktusz nem is létezik!** Az oszlopos termetű (Cereoideae) kaktuszok csemete korukban már oszlopszerű, vagy gömbhöz hasonló alakot vesznek fel. A közel gömbforma egy viszonylag rövid ideig tartó fiatalkori bélyeg. A további növekedés során a kaktusz kisebb-nagyobb mértékben ellaposodik vagy megnyúlik, ezen túlmenően elágazik, sarjakat nevel vagy telepeket, párnákat (**tömböket**) alkot, sőt, szalagosodhat (crisata, lásd 14. o.), vagy rendellenesen is fejlődhet (monstrosa, klorofill hiány). Levonható a végkövetkeztetés, hogy a gömbkaktuszok döntő többsége valójában viszonylag kistermetű oszlopkaktusz.

Nem véletlen, hogy a gyűjtők majd mindegyike ezt a „kaktuszcsoportot” választja gyűjteménynek. A terjedelmes vagy magasra növő kaktuszok kereske-

delme és tartása rendkívül bonyolult, költséges valamint nehézkes, a gyűjtőket szinte teljesíthetetlen feladatok elé állítják, míg az alacsony, kis helyigényű kaktuszok nem. A kaktuszok gondozásának egyik legproblémásabb része a téli pihenőhely biztosítása. Legegyszerűbben, gazdaságosan, kényelmesen és biztonságosan üvegházban helyezhetők el. Az építési és főként a fűtési költségek miatt a minél alacsonyabb üvegházak a legpraktikusabbak. Alacsony üvegházakban magas növésű vagy terebélyes kaktuszok nem helyezhetők el, legfeljebb néhány évig, a soruk utána megpecsételődik. Az ún. gömbkaktuszoknak van egy másik előnyük is. Majdnem minden faj viszonylag korán virágzik, ami a mindenkori gyűjtés legimpozánsabb látványa és vonzó célja.

A kaktuszgyűjtők és a kaktuszkedvelők egyre népesedő taborában ezért a legkedveltebbek a „GÖMBKAKTUSZOK”.

Írta: Kiss Csaba

#### Felhasznált irodalom:

DR. NEMES Lajos–SZABÓ Dezső: Kaktuszok 1981. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest. 40. o.  
D. R. HUNT & ICSG: The New Cactus Lexicon 2006. dh books, The Manse, Chapel Lane, Milborne Port, UK.









**Leuchtenbergia principis****Lophophora diffusa**

fricii  
williamsii

**Mammillaria albicans**

subsp. fraileana  
albicoma  
albiflora  
albilanata  
subsp. oaxacana  
subsp. reppenhagenii  
subsp. tegelbergiana  
amiana  
armillata  
aureilana  
backebergiana  
subsp. ernestii  
barbata  
baumii  
beneckeii  
berkiana  
bertholdii **új faj!**  
blossfeldiana  
bocasana  
bocensis  
boelderiana  
bombycina  
subsp. perzdelarosae  
brandegeei  
subsp. gabbii  
subsp. glauca  
capensis  
carmenae  
carnea  
carretii  
cerralboa  
coahuilensis  
columbiana  
subsp. yucatanensis  
compressa  
subsp. centralifera  
crinita  
subsp. leucantha  
subsp. wildii  
crucigera  
subsp. tilocii  
decipiens  
subsp. albescens  
subsp. camptotricha  
deherdtiana  
subsp. dodsonii  
densispina  
dioica  
subsp. angelensis  
subsp. estebanensis  
discolor  
dixanthocentron  
duoformis  
duwei  
eichlamii  
ekmanii  
elongata  
subsp. echinaria  
eriacantha  
erythroperma  
evermanniana  
fitkauii  
subsp. limonensis  
flavicentra

formosa  
subsp. chionocephala  
subsp. microthela  
subsp. pseudocrucigera  
gasseriana  
geminispina  
gigantea  
glassii  
glochidiata  
grahamii  
subsp. sheldonii  
grusonii  
guelzowiana  
guerreronis  
guillauminiana  
haageana  
hahniana  
halbingeri  
halei  
hermosana **új faj!**  
hernandezii  
herrerae  
heyderi  
subsp. gaumeri  
subsp. gummifera  
subsp. hemisphaerica  
subsp. macdougallii  
subsp. meiacantha  
huizilopochtli  
subsp. niduliformis  
humboldtii  
hutchisoniana  
subsp. louisea  
insularis  
jaliscana  
subsp. zacatecasensis  
johnstonii  
karwinskiana  
subsp. beiselii  
subsp. collinsii  
subsp. nejapensis  
klissingiana  
knippeliana  
kraehenbuehlii  
lasiacantha  
lauri  
subsp. dasyacantha  
subsp. subducta  
lenta  
linarensis  
longiflora  
subsp. tepexicensis  
longimamma  
luethyi  
magnifica  
magnimamma  
mainiae  
mammillaris  
marcosii  
marksiana  
mathildae  
matudae  
mazatlanensis  
melaleuca  
melanocentra  
subsp. rubrograndis  
mercadensis  
meyranii  
microhelia  
moelleriana  
morganiana

muehlenpfordtii  
multidigitata  
mystax  
nana  
napina  
neopalmeri  
nivosa  
nunezii  
subsp. bella  
orcuttii  
oteroi  
painteri  
parkinsonii  
pectinifera  
subsp. solistoides  
penninsularis  
pennispinosa  
subsp. nazasensis  
perbella  
petrophila  
subsp. arida  
subsp. baxteriana  
petterssonii  
phitauiana  
picta  
pilispina  
plumosa  
polyedra  
polythela  
subsp. obconella  
pondii  
subsp. maritima  
subsp. setispina  
poselgeri  
pottsi  
pringlei  
prolifera  
subsp. arachnoidea  
rekoii  
subsp. aureispina  
subsp. leptacantha  
rettigiana  
rhodantha  
subsp. fera-rubra  
subsp. mccartenii  
subsp. mollendorfi  
fiana  
roseoalba  
saboae  
subsp. goldii  
subsp. haudeana  
sanchez-mejoradae  
sartorii  
schiedeana  
subsp. dumetorum  
subsp. giselae  
schumannii  
schwarzii  
scrippsiana  
sempervivi  
semilis  
sinistrohamata  
sonorensis  
sphacelata  
subsp. viperina  
sphaerica  
spinosissima  
subsp. pilcayensis  
subsp. tepoxtlana  
standleyi  
supertexta

surculosa  
tayloriorum  
tetrancistra  
theresae  
thornberi  
subsp. yaquensis  
tonalensis  
uncinata  
varieaculeata  
vetula  
subsp. gracilis  
wagneriana  
weingartiana  
wiesingeri  
subsp. apamensis  
winterae  
subsp. aramberri  
wrightii  
subsp. wilcoxii  
xaltiangensis  
subsp. bambusiphila  
zeilmanniana  
zephyranthoides  
subsp. heidiae  
zublerae

**Mammilloidya candida**

**Matucana aurantiaca**  
subsp. currundayensis  
subsp. fruticosa  
subsp. hastifera  
subsp. polzii  
aureiflora  
formosa  
haynei  
subsp. herzogiana  
subsp. hystrix  
subsp. myriacantha  
huagalensis  
intertexta  
krahnii  
madisoniorum  
oreodoxa  
pauicostata  
pupupatii  
ritteri  
tuberculata  
weberbaueri

**Melocactus andinus**

subsp. hernandezii  
azureus  
bahiensis  
subsp. amethystinus  
bellavistensis  
subsp. onychacanthus  
braunii  
brederoianus  
broadwayi  
caroli-linnaei  
concinus  
conoideus  
curvispinus  
subsp. caesius  
subsp. dawsonii  
subsp. koolwijkianus  
deinacanthus  
ernestii  
subsp. longicarpus  
estevesii

ferreophilus  
glaucescens  
harlowii  
mammulosa  
microsperma  
subsp. horrida  
mueller-melchersii  
muricata  
nearechavaletae  
neohorstii  
nigrispina  
nivosa  
nothorauschii  
ocampoi  
otaviana  
otonis  
otonis horstii  
oxycostata  
subsp. gracilis  
penicillata  
prestoensis  
procera  
rechensis  
ritteri  
rudibuenekeri  
schumanniana  
subsp. claviceps  
schwebsiana  
scopa  
subsp. marchesii  
subsp. neobuenekeri  
subsp. succinea

**Mila caespitosa**

caespitosa pugionifera

**Neolloydia conoidea**

matehualensis

**Neowerdermannia neochilensis**

vorwerkii

**Obregonia denegrii**

peruviana

**Oroya borchersii**

peruviana

**Ortegocactus macdougallii**

peruviana

**Parodia alacriportana**

allosiphon  
arnostiana  
aureicentra  
ayopayana  
buiningii  
carambeiensis  
chrysacanthion  
columnaris  
comarapana  
commutans  
concinna  
crassigibba  
erinacea  
formosa  
fusca  
gibbulosoides  
haselbergii  
subsp. graessneri  
hausteiniana  
herteri  
horstii  
langsdorffii  
leninghausii

linkii  
maassii  
magnifica  
mammulosa  
microsperma  
subsp. horrida  
mueller-melchersii  
muricata  
nearechavaletae  
neohorstii  
nigrispina  
nivosa  
nothorauschii  
ocampoi  
otaviana  
otonis  
otonis horstii  
oxycostata  
subsp. gracilis  
penicillata  
prestoensis  
procera  
rechensis  
ritteri  
rudibuenekeri  
schumanniana  
subsp. claviceps  
schwebsiana  
scopa  
subsp. marchesii  
subsp. neobuenekeri  
subsp. succinea

**Pediocactus bradyi**

subsp. despainii  
subsp. winkleri  
knowltonii  
nigrispinus  
paradinei  
peeblesianus  
subsp. fickeiseniorum  
sileri  
simpsonii

**Pelecyphora aselliformis**

strobiliformis

**Rebutia albipectinata**

arenacea  
breviflora  
canigueratii  
cardenasiana  
cintia  
cylindrica  
deminuta  
subsp. kupperiana  
einsteinii  
subsp. aureiflora  
subsp. gonjianii  
fabrisii  
fidana

subsp. cintiensis  
fiebrigii  
glomeriseta  
heliosa  
krugerae  
mentosa  
subsp. purpurea  
minuscula  
neocumingii  
subsp. lanata  
subsp. pulquinensis  
neumanniana  
oligacantha  
padcayensis  
pulchra  
pulvinosa  
subsp. albiflora  
subsp. perplexa  
pygmaea  
ritteri  
steinbachii  
subsp. tiraquensis  
subsp. verticillacantha  
steinmannii  
tarjensis  
vasqueziana

**Sclerocactus brevihamatus**

subsp. tobuschii  
erectocentrus  
glaucus  
intertextus  
johnsonii  
mariposensis  
mesae-verdae  
nyensis  
papyracanthus  
parviflorus  
polyancistrus  
pubispinus  
scheeri  
spinosior  
subsp. blainei  
uncinatus  
subsp. crassihamatus  
subsp. wrightii  
unguispinus  
warnockii  
whipplei  
subsp. heilii  
wrightiae

**Stenocactus coptonogonus**

crispatus  
multicostatus  
obvallatus  
ochoterenanus  
phyllacanthus  
sulphureus  
vaupelianus

**Strombocactus disciformis**

subsp. esperanzae

**Thelocactus bicolor**

subsp. bolaensis  
subsp. flavispinus  
subsp. heterochromus  
subsp. schwarzii  
buekii  
conothelos

subsp. argenteus  
subsp. aurantiacus  
subsp. garciae  
hastifer  
hexaedrophorus  
subsp. lloydii  
lausseri  
leucacanthus  
macdowellii  
multicephalus  
rinconensis  
setispinus  
tulensis

**Turbincarpus alonsoi**

beguinii  
subsp. hintoniorum  
subsp. zaragozae  
gielsdorffianus  
hoferi  
horripilus  
lauri  
lophophoroides  
mandragora  
subsp. pailanus  
nikolae **új faj!**  
pseudomacroleche

**Sclerocactus brevihamatus**

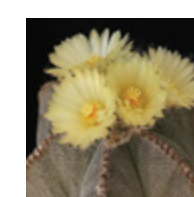
subsp. kranzianus  
subsp. lausseri  
subsp. minimus  
pseudopectinatus  
saueri  
subsp. knuthianus  
subsp. nelissae  
schmedickeanus  
subsp. andersonii  
subsp. bonatzii  
subsp. dickisoniae  
subsp. flaviflorus  
subsp. gracilis  
subsp. jauernigii  
subsp. klinkerianus  
subsp. marochele  
subsp. rioverdensis  
subsp. rubriflorus  
subsp. schwarzii  
subterraneus  
subsp. booleanus  
booleanus  
swoboda  
valdezianus  
viereckii

**Uebelmannia buiningii**

gummifera  
subsp. meninensis  
pectinifera  
subsp. flavispina  
subsp. horrida

**Yavia cryptocarpa**

subsp. cryptocarpa







*Echinocactus grusonii*

Fotó: KERÉK László

## A legismertebb gömbkaktusz *Echinocactus grusonii* HILDMANN 1891

### Bevezető

A cikk tárgyát képező kaktusz joggal nevezhető a gyűjteményekben leginkább elterjedt vagy másképp, a (termesztésben) legismertebb gömbkaktusznak. Eladó, fiatal példányaival sűrűn találkozunk virágüzletek, áruházak, kertészetek kínálatában. Magoncait tízezrével nevelik hollandiai és kanári-szigeteki kertészetek. Élénkzöld, szemölcsökre osztott szára és ragyogó sárga, erős tövisei egyből vonzzák a kíváncsi tekintetet. Ezek után nem csoda, hogy sok kaktuszkedvelőnek első vagy gyűjteményalapozó kaktusza az *Echinocactus grusonii* faj.

Nem kényes növény, sőt, ha megkapja a számára elegendő fény mennyiséget és télen is a többi mediterrán jellegű növénnyel együtt telel, akkor évtizedek alatt impozáns, közel szabályos gömbbé fejlődik. Szinte minden nagyobb kaktuszgyűjteményben található egy-két méretes, gömbformájú példány. Lassan éri el a virágzóképes kort, mivel az igen sokára következik be, hozzávetőlegesen 30–40 év biztosan szükséges hozzá. Éppen ennek a hosszú életkorának tudható be, hogy gyűjteményekben már nem szokták gazdáik megérni, hogy a végső, oszlopos alakját megcsodálhassák. Természetes közegében Mexikóban, az igazán idős egyedek 1,3–1,5(–2) méter magas és 0,6–0,8 méter széles oszloppá fejlődhetnek. Különböző nyelvterületeken használt neve is erre utal: angolul „golden barrel cactus” (arany hordó kaktusz), németül „Goldkugelkaktus” (aranygömb kaktusz) spanyolul Barril Dorado (aranyhordó) vagy Biznaga Amarillo (sárga biznaga) neveken említik. A biznaga szó a latin „pastinaca” és a nahuatl „huitznahuac” szavak összevonásából keletkezett, annyit jelent: „tövisekkel körülvéve”. Hazánkban inkább az anyósülés, anyósszék és óriás sünkaktusz köznevi nevén ismert a laikusok körében. Hiába azonban a hosszú élettartam, az időskori oszlopos alak, azt csak igen kevesen láthatják, hiszen a természetben már ritka. Az előbb említett hosszú élettartam és viszonylag lassú növekedés miatt a legtöbb gyűjtő számára inkább egy aranyló gömbként látható, és mint egy hatalmas sárga labda marad meg az emlékezetben. Ezek után vajon ki gondolná, hogy egy ennyire közismert, gyűjteményekben elterjedt kaktusz veszélyeztetett a természetes élőhelyén?

E rövid bevezető után ismerkedjünk meg alaposabban magával az *Echinocactus grusonii* fajjal.

### História

A növény felfedezése a történelmi idők homályá-

ba vész, egyértelműen már nem deríthető ki, hogy ki látta meg először. A fajt elsőként a Deutsche Garten-Zeitung 1886-os 5 (3) számában említi a német kaktuszszerkesztő Heinrich HILDMANN, de csak 1891-ben írta le tudományosan igénytel a Monatsschrift für Kakteenkunde szakiratban. HILDMANN növények termesztésével foglalkozott és kaktuszkertésze is volt a Berlin melletti Birkenwerder településen, ami 1870 és 1895 között, haláláig működött. A növényt kortársa után, a rendkívül sikeres német mérnök, feltaláló és vállalkozó Herman GRUSON (1821–1895) után nevezte el. Az ő nevét örzi továbbá a *Grusonia* kaktusz nemzetség is. GRUSON nevének választása nem véletlen, hiszen ő rendelkezett ez idő tájt a legnagyobb kaktuszgyűjteménnyel egész Európában. A gyűjteményét halála után Magdeburg városára hagyta. 1896-ban a róla elnevezett Gruson Üvegházakban (Gruson-Gewächshäuser) botanikai gyűjteményt hoztak létre veszélyeztetett fajok számára. Az üvegházak ma is látogathatók a Magdeburg város központja mellett található Klosterberggarten botanikus kertben, benne száz év feletti *Echinocactus grusonii* egyedek is megtekinthetők, melyeket még maga GRUSON nevelt.

Természetes környezetében Közép-Mexikóban fedezték fel Mexikóvárostól kb. 140 km-re északra, és sokáig csak innen, a típuslelőhelyről volt ismeretes. Az 1990-es évek elején megépített Zimapan-víztározó a potenciális élőhely jelentős részét elpusztította, hiszen víz alá került a terület. Ekkor rengeteg idős példányt mentettek meg mexikói botanikus kertek számára, de a kaktuszokra éhes európai utazók is nagy mennyiségben szállították példányait az öreg kontinensre. Az előző évezred végére már-már azt hitték, hogy szinte teljesen kipusztult a típuslelőhely, de a terület alapos átvizsgálása után találtak még idős példányokat elszórtan a gát környékén és a déli falakon. A 2003-as év igazi szenzáció volt, egyben a túlélés reménye a faj számára, mivel német és osztrák terepkutatók egy csoportja (Rudi HUBER, Thomas FREDRIK, Hugo ENGLACHER, Günther PICHLER) tavaszi mexikói útjuk során újabb populációt fedezett fel. Az első növényt PICHLER egy helyi kertben látta meg, majd nemsokára a természetben is felfedezte. A jó hírt pedig a német Kaktusblüte magazinban adták közre 2005-ben. A felfedező az új lelőhelyt szintén Mexikóban jelölték meg, Zacatecas állam legdélnyugati csücskében, San Juan Capistrano településtől délre,





közel Jalisco és Durango államok határához. Ezt a helyet azóta már több expedíció is felkereste és megálapították, hogy az ott található populáció jóval nagyobb, mint amire számítottak. Akár több ezer vagy tízezer egyedből is állhat. Ez a második lelőhely kb. 530 km-re északnyugatra található a típuslelőhelytől, köztes populációk nem ismertek. A tömeges szaporítás és az új élőhely felfedezésének ellenére a faj kiemelt védeltséget élvez továbbra is a washingtoni egyezmény (CITES) és a mexikói törvények által.

### Élőhelye

A faj kizárólag Mexikóban őshonos, az ország középső magassági jellegű területén található nagyobb folyók kanyonjaiban, ritkás alacsony cserjék között vagy kitett sziklafalakon, dombtetőkön, 1400–2000 méterrel a tenger szintje felett. Élőhelyén jellemzőek a heves nyári záporok és a száraz, enyhe tél. A típuslelőhely Hidalgo és Querétaro de Arteaga államok határán húzódó Moctezuma folyó völgye, egészen pontosan a Zimapán-víztározó mellett található meredek mészkőfalak és hegyek, dombtetők. Becsült állománya kb. 1000 egyedből állhat. Itt a következő kaktuszfajok társaságában él: *Astrophytum ornatum*, *Coryphantha octacantha*, *Cylindropuntia* spp., *Echinocactus platyacanthus*, *Echinocereus pentalophus*, *Ferocactus glaucescens*, *Mammillaria elongata*, *M. perbella*, *Opuntia* spp., *Stenocactus sulphureus*, *Stenocereus dumortierii*,

*Thelocactus leucacanthus*. A távolabbi környezetben pedig nem kisebb ritkaságok fordulnak elő, mint az *Ariocarpus kotschoubeyanus* var. *elephantidens*, *Mammillaria herrerae*, *Thelocactus hastifer*, *Turbincarpus pseudomacrolele* subsp. *lausseri* és a *T. pseudomacrolele* subsp. *krainzianus*.

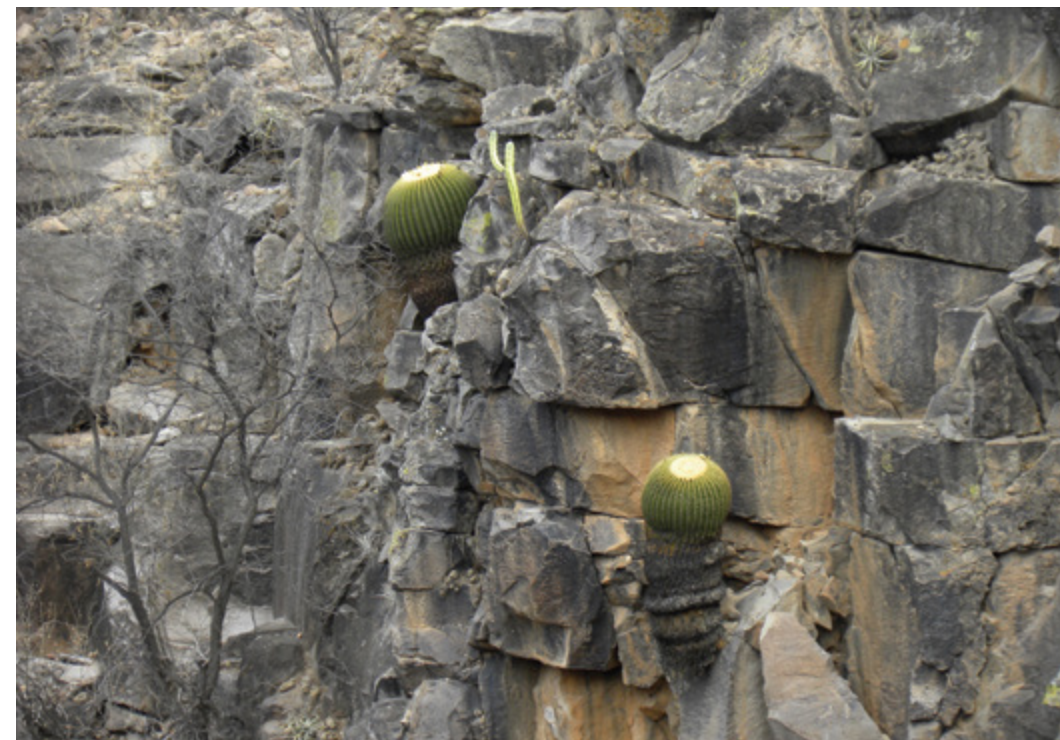
Sokáig csak a típuslelőhelyről volt ismert, de a második populáció felfedezése óta már Zacatecas államban is fellelhető. Itt az állam délnyugati csücskében elhelyezkedő San Juan Capistrano településtől délre tenyészik, míg északra egészen San Rafael de Las Tablas faluig terjed, s feltehetően attól északra is megtalálható az Atengo folyó völgyében és környékén. A faj itt vulkanikus alapkőzetben terem, a következő kaktuszfajok társaságában: *Echinocereus spinigemmatum*, *E. pamanesiorum*, *Mammillaria wagneriana*, *Myrtillocactus geometrizans*, s nem messze találhatóak a *Coryphantha tripugionacantha* és *Mammillaria roemerii* fajok is.

Érdekesség, hogy mindkét helyen nagy folyók völgyében, azok mellett húzódó meredek falakon és dombtetőkön, hegyeken fordulnak elő. Feltehetően a faj köti életét a folyó által kínált kiegyenlítettebb klímához és párásabb környezethez. Több szakkönyv és irat is említi a faj jelenlétét San Luis Potosí államban is, de hitelt érdemlő bizonyíték ez idáig nem került elő. Az említett államban nem található a faj számára megfelelő élőhely.



*Echinocactus grusonii* – oltott cristata példányok

Fotó: VARGA István



*Echinocactus grusonii* – San Rafael de Las Tablas, Zacatecas állam, Mexikó

Fotó: Manfred MASSOW

### Taxonómia

Az *Echinocactus* nemzetséget német botanikusok dr. Heinrich Friedrich LINK (1767–1851) és Christoph Friedrich OTTO (1783–1856) alkották meg 1827-ben, a típusfaj az *Echinocactus platyacanthus* volt. A névadás a latin echinos (tengerisün) szóra vezethető vissza. A választott név megfelelően jellemezte a gömbölyded, erősen tövises típusfajt. Később a 19. század folyamán szinte minden kaktuszfaj, ami nem volt oszlopos (*Cereus*) vagy nem viselt cephaliumot (*Melocactus*), az *Echinocactus* nemzetségbe került besorolásra. Példának okáért a nemzetség Karl Moritz SCHUMANN (1854–1904) idejében (1897–98) 138 fajt tartalmazott, mind dél- és észak-amerikai fajokat. Majd ennek a kezelhetetlen, óriási nemzetségnek vége szakadt 1919-ben, mikor Nathaniel Lord BRITTON (1859–1934) és Joseph Nelson ROSE (1862–1928) a *The Cactaceae* grandiózus négykötetes művükben az óriás nemzetséget több észak-amerikai kismenzetségre osztották. Az *Echinocactus* nemzetség így már csak 9 fajnak adott helyet. A német kaktusztudós Curt BACKEBERG (1894–1966) *Das Kakteenlexikon* 1966-os könyvében 10 fajt nevesít. Edward Frederick ANDERSON (1932–2001) amerikai kaktuszkutató 2001-ben megjelent műve, a *The Cactus Family* után és a 2006-ban kiadott HUNT (sz. 1938) angol kaktuszszakértő *The New Cactus Lexi-*

con c. monográfiában pedig már csak 6 faj és 1 alfaj tartozik ide. A nemzetségre jellemző a gömbölyded, rövid hengeres és viszonylag nagy szárméret, erőteljes tövises és határozott bordákra osztott szár, gyapjas tenyészcsúcs. Az *Echinocactus grusonii* apró, barnás magvaival és száraz, külső lepelével némileg kilóg a sorból. Ennek megfelelően 2015-ben Joel LODÉ francia kaktuszspecialista *Taxonomy of cactaceae* c. művében olvashatjuk, hogy a szerző 2014-ben új nemzetséget állított fel a faj számára, monotipikusá téve azt. Innentől *Kroenleinia grusonii* néven nevezi a növényt. Feltevése azon alapul, hogy egyes különálló kutatások eredményeit összegezve arra engedték következtetni, hogy az *E. grusonii* faj a *Ferocactus glaucescens* és *Echinocactus platyacanthus* fajok stabilizálódott hibridje. Bár maga is megemlíti, hogy az általa felállított *Kroenleinia* nemzetség még gyenge lábakon áll és további kutatások szükségesek. Hipotézisét egyelőre nem sikerült minden kétséget kizáróan bizonyítani, így továbbra is az *Echinocactus grusonii* név a nemzetközileg elfogadott. A zacatecasi populációból származó egyedeket *Echinocactus grusonii* 'capistranoensis' néven is láthatjuk mag- és növénylistákon, mely nem elfogadott név.







*Echinocactus grusonii* – San Rafael de Las Tablas, Zacatecas állam, Mexikó

Fotó: Manfred Massow

### Első érvényes leírás

*Echinocactus grusonii* Heinrich HILDMANN 1891  
Monatsschrift für Kakteenkunde 1: 4.

### Leírás

A szár gömbölyű, csúcsa lapított vagy enyhén besüppedő, magános, nagyon ritkán sarjadhat is. Idővel oszloposává válik kb. 2 méteres magasságig, átmérője 60–80 cm körüli. Gyökere sekélyen szerteágazó, a szár színe zöld, – élénkzöldtől a sötétzöldig terjed –, erős napsugárzás hatására sárgás színt vehet fel. Bordái fiatal korban szemölcsökre oszlanak, később határozottak, keskenyek, élesek, számuk 21–37(–40) db, magasságuk 2–3 cm. Az areola fehéren, sárgásan gyapjas, majd lekopaszodik. Kezdetben kerek a fiatal példányokon, majd idővel oválissá válik, a nagyon idős példányokon vonalszerűen összeáll a bordák élén végigfutva. Tövisei fényesek, élénksárgák, keresztben bordázottak, idővel megbarnulnak. A közép- és peremtövisek hasonlóak, többé-kevésbé hajlottak vagy egyenesek, lapítottak keresztmetszetben. A peremtövisek száma 8–10 db, hosszuk 3 cm-ig változó. A középtövisek némileg erősebbek, számuk 3–4 db, hosszuk 5 cm-ig terjed. A zacatecasi populációból származó fiatal egyedek tövise kihajtáskor vöröses árnyalatot mutat, vékonyabbak és gyéribben fedik a növényt. A bimbók a növény erősen gyapjas csúcsán jelennek meg a fiatal areolákból. A bimbó megjelenését erős gyapjúképződés előzi meg. Majd a barna, száraz pikkelyekkel fedett bimbó előtér a gyapjúból. A sárga virág nappal nyílik, 4–6 cm hosszú és 3–5 cm átmérőjű. Lepellevei keskenyek és hegyesek, barnás hegyben végzőnek, a külsők barnás árnyalatúak, a belsők élénksárgák. A porzók sárgák, a bibefej halványsárga és alig nyúlik ki a porzók közül. A magház tövisek pikkelyekkel és gyapjával fedett. Öntermékeny faj, termése zöld, erősen fehér gyapjas, az elszáradt barna virágmardvány a termésen marad. A termés kezdetben lédús, húsos, a gyümölcs-hús áttetsző fehér, később szárazra érik, de fel nem nyílik. Magvai hosszúkaságok, hengeresek, a köldök felé csúcsosodnak, sötétbarnák és fényesek, felületük sima, hosszuk 1,5–2 mm, 1,4 mm átmérővel.

### Megjegyzések

Magvaik nem hasonlítanak a nemzetségben megszokott, klasszikus nagy fekete magokra, inkább a *Ferocactus* nemzetségével mutatnak egyezést. Virágképzése és termése viszont nagyon hasonlít az *Echinocactus platyacanthus* fajéra. A bimbó és a magházon található dús fehér gyapjú és száraz pikkelyek teljesen ismeretlenek a *Ferocactus* nemzetségben (csupasz bimbó és magház), viszont az *Echinocactus* nemzetség összes faján megfigyelhetők.

Rendkívül impozáns és markáns kaktuszfaj, virágok

nélkül is dísz lehet minden kaktuszgyűjteménynek, de akár magában állva kertben vagy teraszon is mutatós.

A virágzásra sajnos sokat kell várni, mert csak kb. 30–40 éves korában és a 40 cm átmérő elérése körül kezdődik, és pont ebben rejlik a sérülékenysége is, mely miatt védelemre szorul élőhelyén.

A zacatecasi populációból származó példányok némileg gyengébben tövisek és oszloposabb habitust mutatnak.

Több kultúráltozata is ismert, melyek a növény töviseinek megjelenése alapján kerültek szelektálásra. Fehér tövisű, rövid és teljesen tövismentes alakját is termesztik, de érdekesek az erősen hajlott illetve göndör tövisekkel megáldott példányok is. Oltva találkozhatunk tarajos (*crinata*) illetve hasadt (*monstrosa*) formájával is, melyek teljesen szokatlan növekedési habitusú egyedek és vegetatív úton, oltással kerülnek szaporításra. (Fotó a 14. oldalon.)

Az *E. grusonii*, bármilyen meglepő is, de oltáshoz alanynak is megfelelő, sőt egyre gyakrabban választják például az *Astrophytum caput-medusae* alanyául.

### Gondozás

Kezdőknek is bátran ajánlható kaktuszfaj. Kedveli a napos, meleg helyet, de a kora tavaszi erős napsugárzástól érdemes óvni, ha sötétebb helyen teletettük, akkor pár hetes szoktatás ajánlott. A hirtelen kapott erős napsugárzástól könnyen megéghet, mely nem végzetes az idősebb példányok számára, de hosszú ideig megmaradó és látható hegeket okoz a kitétt bordákon. Jól szellőző helyen, megfelelően vízáteresztő közegben, rendszeres nyári öntözés mellett gyorsan gyarapszik. Tenyészidőszakban évente pár alkalommal gyenge tápoldatot is kaphat. Kártevői a szokásos kaktuszkártevők lehetnek, gyökér- és gyapjastetvek a leggyakoribb kártevői. Ellenük felszívódó növényvédő szerekkel lehet hatásosan védekezni, de az átültetés és talajcsere is ajánlott. Túl sok öntözés hatására rothadás léphet fel, ezt elkerülhetjük jó vízáteresztő közeg alkalmazásával, és azzal, hogy hűvös időben szárazon tartjuk növényünket. Télen 5–10 °C körül ajánlott teletetni teljesen szárazon, a fagyot nem tűri.

Írta: Varga Zoltán

### Felhasznált irodalom

HUNT, D. R. & ICSG 2006. The New Cactus Lexicon (Text). dh books, The Manse, Chapel Lane, Milborne Port, UK. ANDERSON, E. F. 2001. The Cactus Family. Timber Press, Portland, Oregon, USA. BACKEBERG, Curt. 1977. Das Kakteenlexikon. VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, Deutsche Demokratische Republik. LODÉ, J. 2015. Taxonomy of Cactaceae vol. I-II. szerzői kiadás, Cactus-Adventures International, Barcelona, Spain. BRITTON, N. L. & ROSE, J. N. 1919. The Cactaceae vol. I-II. Carnegie Institution of Washington, USA. [http://www.cactusexplorers.org.uk/Explorer7/Cactus%20Explorer%207\\_Complete.pdf](http://www.cactusexplorers.org.uk/Explorer7/Cactus%20Explorer%207_Complete.pdf)







*Turbinicarpus nikolae*

Fotó: VARGA Zoltán

## *Turbinicarpus nikolae*

### Bevezető

A *Turbinicarpus* nemzetség legújabb tagja. Az apró termetű, hálásan virágzó gömbkaktuszokat magában foglaló mexikói nemzetség kedvelt és jól ismert a kaktuszgyűjtők körében. Tagjai többnyire pár centiméteresek, sokszor rejtve élnek, répagyökeret fejlesztenek, de akadnak kivételek is, melyek régebben a *Gymnocactus* nemzetségben foglaltak helyet. Az ide tartozó fajok nagyobb szárúak, töviseik erősebbek. A legutóbbi tudományos igényű munkák a nemzetséget kezdik újra szétszedni és leválasztani belőle a *Rapicactus* nemzetséget. Nagy újdonság a legújabb *Turbinicarpus* faj leírása, különösen annak fényében, hogy mexikói szerzők alig 2 éve írták le a *Turbinicarpus heliae* GARCÍA-MORALES, DÍAZ-SALIM & GONZÁLEZ-BOTELLO fajt, aminek megítélése még vitatott. Személyes véleményem szerint inkább egy alfaji rangot érdemelne csak meg, *T. pseudomacrolele* subsp. *heliae* vagy *T. krainizanus* subsp. *heliae* néven. Ezt megelőzően is voltak még újdonságok a nemzetségben, mégpedig a *Turbinicarpus graminispinus* MATUSZEWSKI, MYŠÁK & JIRUŠE leírása 2011-ben, valamint új alfaj (élőhelyi forma) megtalálása a *Turbinicarpus schmidickeanus* faj javára (pl. subsp. *sanchezi-mejoradae* GARCÍA-MORALES, GONZÁLEZ-BOTELLO & VARGAS-VÁZQUEZ)

### História

Gyűjteményekben sűrűn találkozunk a *Turbinicarpus roseiflorus* nevű növényekkel. Aki jobban beleásta már magát a nemzetség tanulmányozásába, az tisztában van vele, hogy a kultúrában ezen a néven kínált egyedek mind hibrid eredetűek, és nem képviselnek érvényesen leírt fajt. Tehát a *Turbinicarpus roseiflorus* név használata már önmagában is kérdéses, de ha mindenképpen ragaszkodunk hozzá, akkor a *Turbinicarpus* × *roseiflorus* írásmód lenne a helyes. A növény feltehetően a *Turbinicarpus viereckii* és *macrochele/schmidickeanus* fajok keveréke lehet. A *Turbinicarpus roseiflorus* taxont sokan összetévesztik (áthallás) a *Turbinicarpus schmidickeanus* subsp. *rubriflorus* taxonnal, ami egy valós és érvényesen leírt faj. Mexikóból több természetes populációját is ismerjük (pl.: Santa Rita, San Luis Potosí állam; Cerros Blancos, Nuevo León állam). A korábban említett *Turbinicarpus roseiflorus* név Curt BACKEBERG által jelenik meg először: *Turbinicarpus roseiflorus* BACKEBERG, Descriptiones Cactacearum Novarum (111:15 1963), de a fajleíró nem tudta megjelölni a pontos típuslelőhelyet, így leírása nem vált érvényessé. BACKEBERG növényeinek utódai pedig szép lassan bekerülhetnek az európai kaktuszgyűjteményekbe.

Így aztán a *Turbinicarpus roseiflorus* néven nevezett növény régóta ismert kultúrában. Meglehetősen változatosan néznek ki az ilyen néven forgalmazott növények, ezért eredetük többnyire bizonytalan. A helyzetet csak nehezíti a *Turbinicarpus* nemzetség fajainak nagymértékű hajlama a hibridizációra, ami zsúfolt gyűjteményekben könnyen előfordul manapság is, s így a probléma tovább gyűrűzik. A faj másodjára Gerhart FRANK 1993-as leírásában tűnik fel újra *Gymnocactus roseiflorus* néven a holland Succulenta (Succ. 72: 40-42) kiadványában. Jaroslav ŠNÍČER, aki már ekkortájt is több tucat alkalommal járt Mexikóban kaktuszvadászaton, Rudolf GRYM ostravai cseh gyűjtő kollekcijában látott meg egy *Turbinicarpus roseiflorus* névvel ellátott növényt. GRYM azt állította, hogy a növény vegetatív szaporítású utódja a Curt BACKEBERG féle *T. roseiflorus*-nak. ŠNÍČER számára feltűnt, hogy egyáltalán nem hasonlít a növény a gyűjteményekben megszokott *T. roseiflorus* példányokra. Ekkor elhatározta, hogy felkeresi a fajt a természetben, útnak is indult Milan ZACHAR, Vojtěch MYŠÁK és Zdeněk JIRUŠE gyűjtők társaságában 63. mexikói útjára. 2015 februárjában a San Luis Potosí állam déli részén, a Sierra Gorda hegységben egy eddig ismeretlen kaktuszfajra bukkantak, s rögtön több populációt is találtak, melyek egyedei teljesen megegyeztek a Rudolf GRYM gyűjteményében található növényvel. A most már természetből és kultúrából is ismert „régí új” fajról leírást készítették és a következő évben közreadták a német Kakteen und andere Sukkulenten (KuaS) magazinban. A növény paratípusát George HINTON mexikói botanikus gyűjtötte be a korábban említett terület Santa Catarina megyéjében 2016. február 15-én és a 29622 (GBH) herbáriumi számon tartja nyilván.

### Etimológia

A szerző, Jaroslav ŠNÍČER lányáról, Nikoláról nevezte el. Nikola nyugatszláv népcsoportoknál női név, míg a délszlávoknál férfiaknak adják (pl. Nikola TESLA), Olaszországban és angolszász területeken inkább a Nicola írásmód elterjedt, így esetenként *Turbinicarpus nicolae* elírást is láthatunk.

### Taxonómia

A növény rendszertani helyzetét tekintve egyértelműen a *Turbinicarpus* nemzetségbe tartozik. Legközelebbi rokona valószínűleg a rá nagyon hasonlító *Turbinicarpus alonsoi* faj.







*Turbinicarpus nikolae* – Santa Maria Acapulco, San Luis Potosí, Mexikó

Fotó: VARGA Zoltán

Kultúrába vont példányokat sikeresen össze is poroztak már. Egyes nézetek szerint könnyen lehet, hogy később, alaposabb vizsgálatok után esetleg a *Turbinicarpus alonsoi* faj alfajává módosítják.

#### Élőhely

A legújabb *Turbinicarpus* faj Mexikó San Luis Potosí államának délkeleti csücskében, közel Querétaro de Artega állam határához, Santa Maria de Acapulco település környékén, kizárólag meredek gipszes-mészköves falakon fordul elő. Repedésekben és a kibukkanó mállott alapkőzetben, 328–548 m magasságban a tengerszint felett tenyészik. A faj elterjedési területét nagyjából 50 km<sup>2</sup>-re becsülik. A régióra nedves szubtropikus éghajlat jellemző, 1000 mm éves csapadékkal és 22–23 °C átlaghőmérséklettel. A vidéket dús lomblevelű örökzöld erdők borítják. Ilyen körülmények között a *Turbinicarpus nikolae* edafikusan jelenik csak meg, sziklakibúvásokon, meredek falakon, esetenként növények takarásában is. A porózus gipszes kőzet jó feltételeket képez a faj gyökerei számára és egyben hátráltatja is a konkurens lombos növényeket. Társult kaktuszfajok: *Coryphantha jalpanensis*, *Echinocereus pentalophus*, *Ferocactus echidne*, *F. glaucescens*, *Mammillaria schiedeana* subsp. *dumetorum*, *M. prolifera*, *Neobuxbaumia polylopha*, *Neolloydia conoidea*, stb.

#### Első leírás

*Turbinicarpus nikolae* - ŠNICER, MYŠÁK, ZACHAR & JIRUŠE - Kakteen und andere Sukkulente (Kuas) 67(10): 268. 2016 [Oct. 2016]

#### Leírás

A **szár** lapított gömb alakú, magános, nem sarjadó, 30–50 mm széles és 20–30 mm magas. Színe élénkzöldtől a sötétzöldig változó, szürkés-kékes árnyalattal. A szár a gyökér felé fokozatosan elvékonyodik, **gyökere** elágazó. A **bordák** erős kúpos, de szögletes szemölcsökre osztottak, spirális lefutásúak. A **szemölcsök** felső éle lapított, végükön piszkosfehér–fehér gyapjas, kerek areola található. A szemölcsök 10–13 mm hosszúak és 8 mm szélesek az alapjánál. **Tövisei** fehérek, szürkék, néha barnás árnyalattal, enyhén csavartak, hajlottak, csücsük barna vagy fekete. **Középtövise** 1 db, az areola felső részében foglal helyet, 20–30 mm hosszú, **peremtövisei** 4–5 db, 10–12 mm hosszúak, keresztirányban állnak. Csücske fehéren gyapjas, itt jelennek meg a friss areolák felső részén a bimbók. A **virág** 25 mm hosszú és 23 mm átmérőjű, nappal nyílik. **Lepellevelei** lándzsásak, kívülről sötétebb középsávval, a belsők 19 mm hosszúak és 3–4 mm szélesek. Színük élénk magenta, kárminpiros, lilás árnyalattal. A **porzósálak** fényes sárgák, a **portokok** sárgák, narancsszínűek.

A **bibeszál** piszkosfehér, a **bibefej** halványrózsza, rózsás, 5 ágú, finoman papillás. A **termés** éretten barnászöld vagy vörösbarna, 5 mm hosszú és 3 mm széles. Éretten megszárad, és alulról felfelé felreped, elrejtőzik a csücsi gyapjában. A magok kiperegnek a termésből az anyanövény tövéhez. **Magvai** feketés barnák, mattak, 0,4×0,8 mm méretűek, nyomott tojásdadok. Egy termésben átlagosan 25–33 mag fejlődik.

#### Megjegyzés

Nagyon hasonlít a *Turbinicarpus alonsoi* fajra, mellyel egyesek erős rokonságot vélnek felfedezni a morfológiai jegyek tekintetében. A két faj élőhelye (*T. alonsoi*: Xichu, Guanajuato, *T. nikolae*: Santa Maria Acapulco, San Luis Potosí) légvonalban nincs messze egymástól, mindössze 65 km. Hegyláncokkal tarkított rendszere a Keleti-Sierra Madre hegyységnek, azon belül is a Sierra Gorda északi részén. Véleményem szerint érdemesebb összevetni a *Turbinicarpus hoferi* fajjal is, de más szerzők megemlítik a *T. lophophoroides* és *T. swobodae* fajokat is, melyekkel egy csoportba helyezik, a *T. alonsoi* fajjal együtt. Fiatalkori tövisei rövidek, testre simulók, jelentősen eltérnek a felnőttkoriaktól, mint ahogy az általánosan jellemző a nemzetségre.

Volt szerencsém 2017 tavaszán gyűjtőtársaimmal felkeresni az élőhelyet, ami egy mészköves alapkőzetben képződött medence, helyenként gipszkibúvásokkal tarkítva. A medence fala meglehetősen meredek és dús növényzettel fedett. Jellemzően alacsony cserjékkel és örökzöld bozóttal. Az ezek között megbúvó gipszes foltokon talákoztunk a fajjal, mely úgy tűnik, erősen köti létét ezekhez a kis foltokhoz. Kített részeken, de árnyékban is rá lehet akadni. Az utunkat megelőzően személyesen kérdeztem meg Jaroslav ŠNICERT a faj lelőhelyéről. A szerző nagy egyedszámról számolt be, melyet több tízezres nagyságrendre becsült és legalább 4 populációt említett. Lelőhelynek San Pedro települést jelölte meg. Tavaszai utunk legvégén felkerestük a helyet és valóban a falutól délre az említett medence meredek lejtőin ráakadtunk a fajra. A magas egyedszámot nem tudom megerősíteni, mert csak pár tucat egyedet találtunk, igaz kevés idő állt rendelkezésünkre és az időjárás is katasztrófális volt. A heves esőben a meredek, avarral borított hegyoldal nem tűnt biztonságosnak. Idén is talákoztam ŠNICER úrral a chrudimi kaktuszbozón. A PAVLICEK rezidencián folytatott beszélgetésünk alkalmával meg is jegyezte, hogy ő hisz az „igazi” *Turbinicarpus roseiflorus* létezésében Mexikóban és további kutatásra biztatott az érintett régióban. Nem kisebb *Turbinicarpus* nemzetségi szak-







*Turbinicarpus nikolae*

Fotó: VARGA Zoltán

tekintély, mint a német Stefan NITZSCHKE is azon a véleményen van, hogy Dél-San Luis Potosiban még lehetnek leíratlan, ismeretlen *Turbinicarpus* fajok vagy már ismert fajok új populációi. Ezek felfedezésével valószínűleg a *T. nikolae* és *T. alonsoi* rokonsága is alaposabban vizsgálható lehetne, illetve a *Turbinicarpus schwarzii* pontos taxonómiai helyzetét is jobban megismerhetnénk. Az idő és a sok amatőr természetbúvár, illetve szakember a tudomány (és a gyűjtők) malmára hajtja a vizet, így még várhatóak fejlemények a témában.

#### Gondozás

Legtöbbször oltva találkozunk vele, pedig saját gyökéren is kielégítően fejlődik. Gondozása megegyezik a többi *Turbinicarpus* fajéval. A hozzá leginkább hasonlító *Turbinicarpus alonsoi* fajjal megegyezik a gondozása is. Tenyésztésidőszakban tegyük napos, világos helyre és mérsékelten öntözzük. Jó vízáteresztő ásványi keverékbe ültessük minimális humusztartalommal. Nyugalmi periódusban tartsuk szárazon és hűvös, szellős helyen. Kártevői és kórokozói a szokásosak, védekezés is a megszokottak szerint.

Írta: VARGA Zoltán

#### Források

Jaroslav ŠNICER & Libor KUNTE *Turbinicarpus nikolae* – eine neue Art aus dem Staat San Luis Potosí, Mexiko Kakteen und andere Sukkulente (KuaS) 67(10): 267-271. 2016

Leccinum J. GARCÍA-MORALES, José F. DÍAZ-SALIM, Miguel A. GONZÁLEZ-BOTELLO, Cristian PÉREZ BADILLO & Claudio A. FLORES LINCE *Turbinicarpus heliae* (Cactaceae), a new species from Central Mexico. Xerophilia Special Issue No. 8.1 - October 2015

Leccinum J. GARCÍA-MORALES, Miguel A. GONZÁLEZ-BOTELLO & Víctor Abraham VARGAS-VÁZQUEZ, *Turbinicarpus schmiedickeanus* (Böedeker) Buxb. & Backeb. subsp. *sanchezi-mejoradae* a new subspecies from Tamaulipas, México. Xerophilia Special Issue No. 4 - March 2014

Milan ZACHAR 2004. The Genus *Turbinicarpus*. Spolnost Cactaceae etc. Bratislava, Slovakia.

Grupo San Luis: J. Manuel SOTOMAYOR, Alberto A. GÓMEZ, Francisco R. S. Barra, Mario M. MÉNDEZ 2004. The genus *Turbinicarpus* in San Luis Potosí Cactus & Co. Libri, Italy.

Davide DONATI & Carlo ZANOVELLO 2005. Knowing, understanding and growing *Turbinicarpus* – Rapicactus Cactus Trentino Südtirol, Italy.

## Mammillaria

### A legnépszerűbb és a legnépesebb kaktusz nemzetség

#### A nemzetségre vonatkozó ismeretek

A *Mammillaria* nemzetség név a latin mamilla (vagy mammilla) kifejezésből származik, ami magyarul kis emlőt, mellbimbót, bütyköt, dudort, tehát átvitt értelemben szemölcsöt, szemölcsösöt jelent, utalva a kaktuszok szárán (bordákon, bordák helyén) fejlődő kúpos, hengeres illetve szögletes kinövésekre. A nemzetségnevet Adrian Hardy HAWORTH (1772–1833) angol kertész, botanikus, flórakutató és fajleíró adta, aki megfigyelte, hogy bizonyos kaktuszfajok – amelyeket addig főleg az *Opuntia* nemzetségbe soroltak – virágai nem a szemölcsök csúcsán lévő tövispárnából (areola), hanem azok tövében, a szemölcsőhólygából (axilla) fejlődnek. Ezeket a fajokat kiemelte, csoportosította és az önálló *Mammillaria* nemzetséget hozta létre 1812-ben. Az első írásos említése azonban a *Mammillariának* (*M. mammillaris*) 1753-ból Carl von LINNÉ (Carolus LINNAEUS 1707–1778) svéd természettudóstól származik, mint *Cactus Mammillaria*. A. H. HAWORTH igen sok növényfaj, többek között a *Cephalocereus senilis*, *Ferocactus latispinus*, *Gymnocalycium gibbosum*, *Mammillaria discolor*, *M. geminispina*, *M. magnimamma*, *Neoporteria subgibbosa*, *Notocactus erinacea*, *Schlumbergera truncata* kaktuszfajok, *Adromischus cristatus*, *Cotyledon undulata*, stb. egyéb pozsgás növények leírója. Botanikai tevékenységének méltó elismeréseként a mintegy 80 fajt számláló *Haworthia* pozsgásnemzetséget róla nevezték el. A kaktuszok között **fajokban a leggazdagabb** a *Mammillaria* nemzetség. Számos szakirodalom több mint 400 fajt és közel 200 változatot említ, de van, amelyik ezt a számot összesen 700 körülire teszi. A 2006-ban megjelent Hunt: The New Cactus Lexicon az összevonások miatt már csak 163 fajt és 69 alfajt, azaz 232 taxont említ. A kaktuszkutatók szerint lehet, hogy polifiletikusak (több őstől származtatható a nemzetség), de az erre vonatkozó meggyőző bizonyítékok még hiányosak.

#### Szaklektori megjegyzés!

A kutatások folyamatban vannak, s minden jel arra mutat, hogy a *Mammillaria* nemzetség valóban több őstől származik, sőt, közeli rokonságban áll a *Coryphantha*, *Ortegocactus*, *Escobaria*, *Neolloydia* nemzetségekkel is. Charles A. BUTTERWORTH és Robert S. WALLACE kutattak a témában, és a vizsgálatba 113 *Mammillaria* fajt és 10 *Coryphantha*, *Escobaria*, *Ortegocactus*, stb. fajt vettek be. Eddigi megállapításuk szerint nagyon erősen valószínűsíthető, hogy a nemzetség több szinten is polifiletikus, és jelenleg

több mikrotaxont is magában foglal. Arra a következtetésre jutottak, hogy a *Mammillaria candida* és a *M. senilis* külön nemzetségbe kerüljön. A *Mammillospis*, *Mammilloidya*, stb. kutatásai is folyamatban vannak, több fajt szeretnének bevonnani más nemzetségekből (*Escobaria*, *Coryphantha*), hogy hátrózzon tisztuljon a kép.

Növekedési **formája** igen változatos. Lehetnek magában állók (szoliterok), vagy a leginkább jellemző sarjadzók, némelyek (pl. *Mammillaria parkinsonii*) villásan elágazók (dichotomikus osztódás), de kisebb-nagyobb, akár 1 m átmérőjű, domborodó párnákat, széles kiterjedésű telepeket, hosszan “futó” szőnyegeket is létrehozhatnak, sőt, az elfekvő, kúszó fajok némelyike 2–3 m hosszú is lehet, és előfordul majdnem geofita (talajlakó) is (*M. luethyi*).

**Alakjuk** félgömb, gömbölyded, lapított vagy normál gömb, karcsú hengeres vagy vaskos oszlopos formájú. Testtartásuk lehet függőleges vagy elfekvő helyzetű. A kifejlett egyedek az 50 cm körüli magasságot, és az 1–25 cm vastagságot is elérhetik. A könnyen sarjadzó, elágazó fajok általában alacsony növések, kisméretűek. Szárak (hajtásuk) húsos állományú vizes vagy tejnedves (latex) – ami főleg az Afrikában őshonos *Euphorbiák* családjára jellemző – illetve a kettő közötti átmenet.

A bőrfelület (**epidermisz**) színe a zöld legkülönbözőbb árnyalatai, de előfordul barnás, vöröses (*Mammillaria mystax*), kékes színárnyalat is. Ám a kékes árnyalatú bőrszín és erős viaszbevonat (kutikula) nem annyira jellemző a kaktusz nemzetségre. Általában a **kevesebb tövisesek** sötétebb színűek, de tapasztalható ennek az ellenkezője is jócskán. A hagyományos értelemben vett **bordák** nem találhatóak a *Mammillariák* felületén, mivel teljesen szemölcsökre tagolódtak.

A fajok túlnyomó többségében a **szemölcsök** szabályos eloszlású, jobb és bal irányú csavarvonalakat rajzolnak ki, melyek nem, vagy csak ritkán szimmetrikusak. Az egymást metsző menetek száma, az ún. “spirálarány” meghatározó értékű faji bélyeg, amit bonyolultsága miatt egyre kevésbé vesznek figyelembe egy kérdéses faj meghatározásánál. Ennek a spirálaránynak a figyelembevételével rendszerezte Robert T. CRAIF amerikai fogorvos, kaktuszszakértő a nemzetség fajait az 1945-ben megjelent “The *Mammillaria* Handbook” c. könyvében. A szemölcsök





alakja kúpos, hengeres vagy többlapú gúla, az areolánál lekerekített, olykor a végük felfelé ívelő, domborúak, nem barázdáltak. Méretük változó, lehet alacsony, dudorszerű vagy rendkívül markánsan megnyúlt, mint pl. a *Mammillaria longimamma* szemölcsce, amely akár 70 mm-re (!) is nőhet, vagy a két szélsőség között szinte bármilyen méret előfordulhat. A szemölcsök csúcán található a tövispárna (areola), ami valóban csak tövispárna, mert ebből – erre a nemzetségre jellemzően – csak a tövisek fejlődnek (virág, sarj vagy gyökér nem). Areolája két részből tevődik össze, a csúcsi és a szemölcs alapjánál található axillás részből, elkülönülők, nincs kapcsolatot teremtő barázdák közöttük. A csúcs közelében újonnan fejlődő tövispárnák kezdetben különböző mértékben gyapjasak is, de folyamatosan gyérülnek, majd végleg el is tűnnek.

A **tövisek** fajoktól függően rendkívül változatosak méretben, színben, alakban, állagban, elrendezésben és mennyiségben. A tövis mérete az alig 1 mm-től több cm-ig is változhat. A tövis színe a fehértől az üveges színen át a majdnem feketéig terjedhet. Igen gyakori, hogy a középtövis töve, közepe és főleg vége eltérő színű, de színkülönbség lehet perem- és középtövis között is. Az areolákon lágy vagy kemény állagú tű-, serte-, szőr- vagy tollszerű perem- és középtövisek képződnek. Ezek fajra jellemzően vagy egyenes végűek, vagy közülük egy vagy több horgas végű is lehet. A tövisek száma areolánként 1–2, de akár 100 db is lehet, melyek szépen rendezetten, sugarasan, kuszáltan vagy piheszerűen borítják részben vagy teljesen a kaktuszszárat. A *Mammillariákra* a szélsőséges töviszám ellenére a sűrű tövistakaró a jellemző. Az axillák csupaszok, enyhén vagy dúsán – rövid, illetve hosszú – gyapjasak. A sarjak és a virágok is az axillákban fejlődnek, és ott is jelennek meg.

A **virágok** szinte sohasem a növény csúcán, hanem a csúcs körül nőnek. Mindig az előző évi hajtás felső peremén lévő szemölcsök hónaljában egy vagy több koszorúban nyílnak, nemritkán előfordul, hogy a koszorú helyén ritkán jelennek meg. A virág magános, többnyire kicsi, kehelyalaktól a tölcserformáig változhat. A virágot alkotó lepellevelek különféle színűek, leggyakrabban pirosak, lilásak, rózsaszínesek, fehéresek, krémsárgák, ritkábban citromsárgák, sőt zöldes tónusúak is lehetnek. A virágok mérete alig 1 cm-től a közel 7 cm-ig változhat. Általában azonban kicsi, apró virágúak. Viszonylag ritka, éppen ezért annál közkedveltebb a *M. luethyi*, ami nagyvirágú faj. Virágzási időszakuk zömében kora tavasztól késő ősziig tart, de már télen virágzik a *Mammillaria gracilis*, és vannak rövidnappalos fajok is, melyek decemberben virágoznak (pl. *Mammillaria plumosa*). Egyes fajok virágai dús, fehérgyapjas, finom szőrzetű

övből bújnak elő, mely takarással védi a bimbókat, s később a fejlődő terméseket is. A **lepellevelek** csupaszok, az alsók rendszerint rövidek. A rövid vagy hosszú **virágcső** a terméskezdeménnyel együtt csupasz, hiányoznak róluk a pikkelyek is.

A **termése** bogyószerű, eleinte alig észrevehető, majd folyamatosan növekedve előbújik az elég gyakori gyapjas takaró alól. Éretten zöld, sárgászöld, vöröseszöld, sárga, narancssárga, korallvörös, lilásvörös vagy a vörös különböző árnyalataiban pompáznak, és hosszú ideig díszei a kaktuszoknak főleg a két virágzási ciklus között. Alakjuk hengeres, téglalap alakú vagy bunkószerű, gyakran fényes vörös, néha a szárba süllyedő, átmérőjük 7–8 mm, hosszuk 3 cm körüli is lehet.

A **magvak** a kicsitől a közepes méretig (0,6–3 mm) változók, aprók. A **maghéj** barna, szürke vagy fekete, ez szabad szemmel is látható. A maghéj, ha fekete színű, gödrösen pettyezett, ez mikroszkóp alatt látható.

Eredeti **élőhelyük** főleg Mexikó, de az USA déli területei, Guatemala, Honduras és az Antilla-szigetek szintűgy. A *Mammillaria columbiana* faj Közép-Amerikában több helyen is előfordul szigetszerűen, de Kolumbiában és Venezuelában is van ismert populációja.

#### Gondozás.

A legtöbb faj igen sok napot kíván, de a rövid, gyér tövisűeket, és amelyek bőrszíne világoszöld, óvni kell a közvetlen, erős napfénytől. Magról vagy sarjról jól szaporíthatók, saját gyökerükön kitűnően megélnek. A szemölcskaktuszok általában tápanyagban gazdag, jó vízáteresztő talajt igényelnek, a törpe fajok viszont kifejezetten sovány talajon és mérsékelt öntözés mellett tartják csak meg eredeti habitusukat. 2–3 évente egyre nagyobb edénybe ültessük át. A sűrűn tövises fajokat csak alulról szabad öntözni, vagy úgy, hogy a tövisekre és a szárakra ne kerüljön nedvesség. Két öntözés között szükséges, hogy kiszáradjon és néhány napig száraz is maradjon a talaj. Télen a *Mammillariák* hűvös, világos, szellőztethető, 5–8 °C közötti száraz helyen pihenjenek, ilyenkor nem szabad öntözni, csak a tavaszi beindulásuk után, amit a csúcsi világoszöld színváltozás jelez. Általában nem fagyűrők! Gombafertőzéstől és élősködőktől permetezéssel óvjuk.

**Színónimák:** *Bartschella*, *Chilita*, *Cochemiea*, *Dolichothele*, *Ebnerella*, *Krainzia*, *Leptocladodia*, *Mamillopsis*, *Mammilloidia*, *Neomammillaria*, *Oehmea*, *Phellosperma*, *Porfiria*, *Pseudomammillaria*, *Solisia*

Ez a hatalmas nemzetség régóta közkedvelt a kak-



*Mammillaria bertholdii*

Fotó: Kiss Ármin

tuszgyűjtők körében. A *Mammillaria* rajongóknak igazi örömhír, hogy 2014-ben két, újonnan felfedezett és leírt fajjal gyarapodott a nemzetség, *Mammillaria bertholdii* (26. o.) és *Mammillaria hermosana* (29. o.) néven.

**Felhasznált irodalom:**  
HUNT, D. R. & ICSG 2006. The New Cactus Lexicon (Text). *dh books, The Manse, Chapel Lane, Milborne Port, UK.*

**Fordította:** VARGA Zoltán  
**Írta:** KISS Csaba





## Mammillaria bertholdii

**Első érvényes leírás:** *Mammillaria bertholdii* LINZEN, Mitteilungsblatt des Arbeitskreises für Mammillarienfreunde 38 (2): 124-128, 2014

**Család:** Cactaceae

**Szinonima:** nincs

**Származás és élőhely:** Mexikó, Oaxaca állam, Miahuatlán de Porfirio Díaz városa melletti Sur-hegység területén található. A *Mammillaria bertholdii* az egyetlen tagja a *Mammillaria saboae* csoportnak, amely a vulkanikus övezet déli részén található. (A csoport többi tagja Chihuahua, Sonora és Durango államokban él – *Mammillaria theresae*, *M. saboae*, *M. saboae* subsp. *haudeana*, *M. saboae* subsp. *goldii* és *M. saboae* subsp. *roczeikii*.) Itt törmelékes vulkanikus közetben képződött vázlatagon tenyészik, melyek ásványi anyagokban gazdagok. A lapos, töredezett sziklás terepen mélyen behúzódik a törmelékes talajba.

**Etimológia:** A leíró Thomas LINZEN a fajt megtaláló Andreas F. BERTHOLD gyűjtőtársáról nevezte el.

**Habitus:** A *Mammillaria bertholdii* egyedülálló (szoliter), ritkán többől kevés sarjat képező, vas-tag répagyökerű növény. Virág nélkül is impozáns megjelenésű, apró termetű kaktuszfaj. Andreas BERTHOLD német fajleíró 2013 márciusában a mexikói Oaxaca államban találta és Thomas LINZEN, szintén német szerző, 2014-ben *Mammillaria bertholdii* néven írta le. Nagyon lapos, geofiton életmódú, vagyis a száraz, hideg évszakban visszahúzódik a talajba, ekkor csak a legfelső szemölcssei emelkednek ki, és az csapadékos évszakban „hízik fel” és emelkedik ki, a föld feletti szára kokárdaszerűen szétterül. A megjelenésében meglepő hasonlóságot mutat az *Ariocarpus kotschoubeyanus* kaktusszal. A szemölcsök és az areolák viszont nagyon hasonlítanak a *Mammillaria pectinifera* és a *Pelecypora aselliformis* fajokra. A termés, a virágszerkezet és a magvak egyértelműen bizonyítják a *Mammillaria saboae* csoporthoz való tartozásukat a *Longiflorae* szekción belül. A fésűszerű és tollasan csipkézett tövisek tökéletesen alkalmazkodnak a szélsőséges környezeti (szél, törmelék, napsugár, stb.) kitértséghez. A **töviszettsége** a kaktuszokra általában jellemző perem- és középtövis-szerkezettől eltér. Nincs középtövis, csak peremtövisei. A hosszúság, piszkosfehér színű, gyapjas **areolák** oldalán körben, egy síkban fésűszerűen, sűrűn fejlődnek a rövid, lágy, pillás, szürkésfehér színű tövisék, számuk kb. 40–50 db.

A **virág** a szekcióra jellemzően és feltűnően hosszú szárú, tölcsér alakú, meleg napsütésben a vége teljesen szétterülő. A **külső lepellevélek** megnyúlt ovális alakúak, valamivel rövidebbek a belsőknél, barnás rózsaszínűek, a **belső lepellevélek** homogén, lilás rózsaszínűek (magenta), a kb. 60 db. **porzószáll** és a **bibeszál** halvány rózsaszínű, a **porzók** és a kb. 9 ágú **bibefej** sáfránysárga. A **mag** apró, sötétbarna, gömbölyded. A saját gyökerén fejlődő egyedeknél a virág átmérője nagyobb, mint maga a növényi szár.

**Megjegyzés:** A *Mammillaria bertholdii* egyike azon kaktuszfajoknak, amelyekben kriptokarp (testüregben rejtett) termések fejlődnek. Ez azt jelenti, hogy a termések és a magok a növény szárán belül képződnek, fejlődnek és tárolódnak. Miután a virágzás befejeződött, a szár bezárja a termést, és mag a növényben folyamatosan érik. A következő években a termés a szár belsejében maradhat, legfeljebb a csúcsa kissé kiemelkedik. A termés fala vékony hártýára szikkad az érett magok körül. Amint a növény az új fejlődési ciklusban megduzzad, a védőhártýák megrepednek, az előző évből származó magvak kiperegnek a magtokból, és kedvező feltételek esetén kicsíráznak az anyanövény közelében, kis telepeket alkotva. Általában azonban a magvak több éven át bent maradnak a növényben (nem ritkán a teljes életében) és gyakran csak annak pusztulásakor szabadulnak ki, miután a szár elbomlott. A termés és főleg az apró magvak csak vékony, hegyes csipesszel gyűjthetők össze. A magvak életképessége több évig tart, és olyan fejlődésgátlókat (inhibitorokat) tartalmaznak, amelyek megóvják őket az idő előtti csírázástól. Általában a friss magvak nem csíráznak jól, inkább a régiek, és a kicsírázás több évig is elhúzódhat, némelyek akár 5–8 év után váratlanul kelnek ki. Ez alapján valószínűsíthető, hogy a csoport tagjaihoz hasonlóan, hatásos csírázást gátló anyaggal rendelkezik. A fenti sajátosságok miatt a *Mammillaria* nemzetség hosszúvirágú szekciójába sorolt (kriptokarp) magvak és ezekből nevelt növények ritkán származnak kereskedelmi forgalomból.

**Gondozás:** Ez a faj, akárcsak a *Mammillaria saboae* csoport többi tagja, nehezen tartható kultúrában, főleg saját gyökerén, ezért érdemes feloltani pl. *Myrtillocactus geometrizans*, *Pereskiaopsis spathulata* alanyra. Az élőhelyivel megegyező körülményeket igényel, elsősorban az ültetőközeg és a folyadékháztartás tekintetében. Világos, direkt napfényes helyet biztosítsunk számára, hogy megőrizhesse habitusát. Jó vízáteresztő, ásványi anyagokban gazdag, sem-



*Mammillaria bertholdii*

Fotó: Kiss Ármin

leges (6,6–7,5 pH) talajkeverékben tartsuk. Tápolatozhatjuk, mely csak az átültetést követő évben, a fejlődési időszakban ajánlott. Még a vegetációs időszakban is mérsékelten öntözzük, és a talaját a szokásosnál hosszabb ideig tartsuk szárazon. A téli pihenés alatt csontszáraz talajt, páramentes, 8–10 °C-os helységet biztosítsunk. Saját gyökerén, talajba süllyesztve rövidebb ideig néhány fokos (–4 °C) fagyot is elviselhet. Szaporítása magról, sarjról vagy oltással történhet. A mag csíráztatása és a növény saját gyökerén történő nevelés komoly feladat minden gyűjtő számára.

Írta: Kiss Csaba

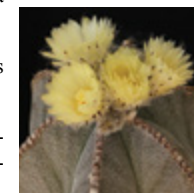
### Felhasznált irodalom:

Rodrigo H. GONZÁLEZ G. *Mammillaria bertholdii* LINZEN three years after its description Xerophilia Vol. VI. no. 1(20) 2017

Eduard ZIMER A new fantastic species *Mammillaria bertholdii* LINZEN spec. nova Xerophilia Vol. III. no. 3(10) 2014

Recent new descriptions The Cactus Explorer no. 12. p. 7-8. 2014

[http://www.lifile.com/Encyclopedia/CACTI/Family/Cactaceae/32468/Mammillaria\\_bertholdii](http://www.lifile.com/Encyclopedia/CACTI/Family/Cactaceae/32468/Mammillaria_bertholdii)







*Mammillaria hermosana* – El Encino, Zacatecas állam, Mexikó

Fotó: VARGA Zoltán

## *Mammillaria hermosana*

**Első érvényes leírás:** *Mammillaria hermosana* LINZEN, HOEVE & MARTÍNEZ-ÁVALOS, Mitteilungsblatt des Arbeitskreises für Mammillarienfreunde (AfM) 38 (1): 4, 2014

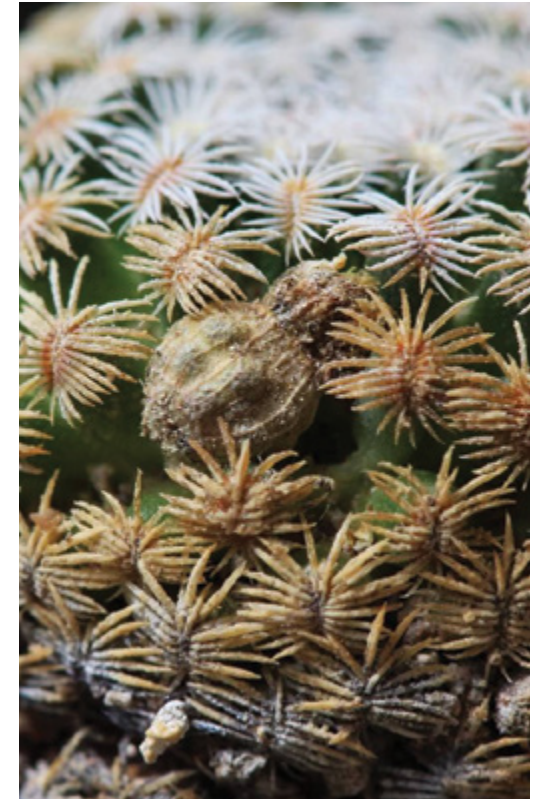
**Család:** Cactaceae

**Szinonima:** *Mammillaria schrottii* n.n.

**Származás és élőhely:** Mexikó, Zacatecas állam, Saltilloba vezető 54-es út mentén elhelyezkedő Villa de Cos megyében. A faj ritkásan növény, nem gyakori, a két felfedezett populációban viszonylag kisszámú növény él.

**Etimológia:** A fajnév kettős eredetű, egyik a spanyol hermosa szó latinositott változata, jelentése: szép, a másik, hogy a fajt Vista Hermosa falucska közelében találták meg először.

**Habitus:** A növény egyedülálló (szoliter), 35 mm átmérőjű, 2–10 mm magas, (kultúrában gömbölyded), rövid, húsos gyökere van. A zöld színű **szemölcsök** sűrűn állnak és enyhén spirálisan futnak le, méretük 5–6 mm hosszú, 2 mm átmérőjű, alakjuk henger. Az **areolák**, 1–2 mm hosszúak, oválisak, az axillák csupaszkok. A **peremtövis**ek száma 22–30, fényesek, fésűsek, fehérek vagy törtoffehérek, 1,5–2,5 mm hosszúak, a szár felületéhez simuló, vagy kissé elálló, különböző síkban átlapolják egymást (kissé kuszák). (**Megjegyzés:** A tövises kesze-kusza módon összefonódva az egész kaktuszt sűrűn beborítják. A tövises és a közöttük megrekedő levegő egyaránt védelmet biztosít a tűző napsugár és a téli hideg ellen.) **Középtövis**e általában hiányzik, vagy ritkán 1 kis kezdetleges csonk a szférikus peremtövises síkjából kissé kiemelkedik. A **virág** nagyméretű, 18 mm hosszú, 23 mm átmérőjű, tölcsér alakú. **Külső lepellevél**ek hosszúságuk, piszkosfehér színűek, sárgásbarna-vörösesbarna középponti csíkkal. A kb. 14 db **belső lepellevél**, széles lándzsa alakú, fehér, széles, erős lila középsávval. A porzószáll és a **bibeszál** fehéres rózsaszín, a sokszámú porzó sárga, a **bibefej** 5–6 ágú, olajzöld, kb. 1,5–2 mm hosszú. A **termések**: kerek vagy ovális alakú, a pergamenszerű, áttetsző és száraz virágmaradványok rajtuk maradnak, 3–5 mm átmérőjűek és hosszúak, nem nyúlnak túl a szemölcsön vagy bunkó alakúak, ekkor 15–20 mm hosszúak, és legfeljebb 8 mm átmérőjűek, piros színűek. Mindkét termésforma kb. 3 mm mélyen beágyazódva fejlődik az axillában. A **mag**: kerekded, 1,1 mm hosszú, 0,8 mm széles és 0,8 mm vastag, mattfekete.



*Mammillaria hermosana*

Fotó: VARGA Zoltán

**Taxonómiai megjegyzés:** Az új leírás szerzői ezt a fajt a *Herrerae-Pectiniferae* sorozatba sorolják. (A *Mammillaria sanchez-mejoradae* és a *M. roemeri* mellé.)

**Gondozás:** Sekély edényben, jó vízáteresztő, szemcsés, semleges kémhatású ültetőközegben neveljük. Érzékeny a túllöntözésre és a pangó vízre! Magas káliumtartalmú tápoldatot használunk, mely csak az átültetést követő évben, a fejlődési időszakban ajánlott. Szárazon, 5 °C-on teletessük.

Írta: Kiss Csaba

**Felhasznált irodalom:**

T. LINZEN *Mammillaria hermosana* spec. nov. – ein neues Mitglied der Reihe *Herrerae* LÜTHY Mitteilungsblatt des Arbeitskreises für Mammillarienfreunde (AfM) 38 (1): 4, 2014.





## A múltó idő fotózása

Életünk minden egyes szakaszát átjárja a kíváncsiság és az új lehetőségek keresése, kipróbálása. Nem az a fontos, hogy kisebbet, gyorsabbat, nehezebbet, vagy akár veszélyesebbet akarunk, a lényeg a megszokások megváltoztatása, mely a múltó idő egyik izgalmas mellékhatása.

Nevezük bárhogy, ezek a változások, fejlesztések, „kikacsintások” természetesen a fotózásra is igazak. Az a szerencsénk, hogy egy-egy új módszer kipróbálásához nem feltétlenül kell eldobni a régi eszközeinket, munkamódszerünket, így bátran ajánlom mindenkinek valamelyik rétegműfaj párhuzamos kipróbálását, hogy bővíthesse a repertoárját.

Rétegműfajba sorolom a kevésbé elterjedt technikákat, amikhez speciális eszközök szükségesek. Többek között: infrafotó, UV-fotó, anaglif fotó, sztereókép készítése, kisbolygó-, vagy tükörgömb-fotózás, szuper makró, csillagászati-, panoráma-, hal szem-, HDR-fotó, PS manipulációk (Out of Bounds).

A következő sorokban a **time-lapse**, GIF vagy egyszerűbben a mozgóképkészítéssel kapcsolatos tapasztalataimat osztom meg. A művelet tömör lényege, hogy az adott növény hosszas virágníllásából egy gyorsított, 20-40 másodperces videót készítsünk. Fontos előre leszögezmem, hogy ez a fotózási ág ropantul időigényes és rengeteg buktatót tartogat, de pont ezért különleges ritkaság és nagyon látványos is.

A legfontosabb kelléke a műfajnak egy masszív **állvány**. Természetesen minden hozzávaló kiváltható valamivel, amikhez tippet is adok, de a megfelelő szögek, magasságok beállítása és azok folyamatos és stabil megtartása állvánnyal lehetséges igazán. *Alternatíva:* Ha szerencsénk van, és tudunk szemből fotózni, akkor letehetjük a fényképezőt az asztalra, néhány könyvre, vagy bármilyen fix felületre. Nem ajánlom, de kényszermegoldás lehet a kézből való fotózás fentről, de ezt csak rutinosaknak és nagyon gyorsan nyíló növény esetében ajánlom 5–10 képkocka erejéig, mivel a levetített képek közötti akár 1 mm-es eltérés is nagyon szembetűnő, tehát ugráló végeredményt kapunk.

A másik fontos alapja a GIF készítésnek az **időzítő**, vagy intervalométer. Az eszköznek az a feladata, hogy az előre beállított értékek alapján készítsen felvételeket a növényről. Pl. 35 mp-ként. Vigyázat! Az időzítők nem kompatibilisek minden fényképezővel. Nézzünk utána, hogy melyik típusokat ismeri fel a gépünk! *Alternatíva:* Léteznek már mobilalkalmazások is, amikkel vezérelni lehet a fényképezőnk beállításait, így az időzítést is. Valószínűleg sokkal olcsóbb, mint egy fizikai időzítő, de mivel nem használok szoftvert, nem tudok beszél-

ni az esetleges buktatóiról. Kényszermegoldás lehet a manuális exponálás, ami azt jelenti, hogy 1 percenként a géphez kell sétálnunk és lenyomni a gombot. (Kb. 8 éve így készítettem az első mozgóképeimet.) Ahogy a mondás tartja „*Az idő(zítő) pénz*”. Mindenki eldöntheti, hogy megveszi a képen látható eszközt 15.000 Ft-ért, letölti a szoftvert lényegesen olcsóbban, netán ingyen, vagy rászánja a teljes napját egy alkotásra. Mind a három verzió működőképes.



időzítő (35 másodpercre állítva)

Fotó: Kiss Ármin



markolat = dupla üzemidő

Fotó: Kiss Ármin

Ahogy a fentiekben említettem nagyon időigényes műveletről van szó. Ha nem is ülünk a gép mellett, attól az még dolgozik, vagyis merül. Gyakran előfordul, hogy akár 700 felvétel is készül, ha 5–8 órán át tart egy nyílás. Régebben hálózati kábeltől is tudtam használni a gépem, az új készülék viszont csak akkumulátorral működik. Akinek van lehetősége egy ún. **markolat** (portrémarkolat vagy vertical grip) beszerzésére és csatlakoztatására, +2, vagy akár +3 akkumulátorhelyet is nyerhet, ezzel hosszabb üzemidőt biztosítva. *Alternatíva* az akkumulátoros gépekhez egy másodlagos energiaforrás, mivel a gyári portémarkolatok akár 80.000 Ft-ba is kerülhetnek. Amíg az egyik telep a gépben van, a másikat tölthetjük, lemerüléskor pedig a lehető legkisebb elmozdulással igyekezzünk cserélni. Sajnos, a bemozdulás látszódnia fog, szerencsétlenebb esetben a nyílás tempója is begyorsul egy pillanatra (mivel a csere miatt kimarad 2–3, vagy akár több képkocka is).

A növényeket érdemes izolálva, kiemelve fotózni, akár egy **kiépített mini stúdióban**. Fontosak a közel állandó (esetleg mérsékeltén változó) fényviszonyok, mivel sötétedésig is eltarthat

egy nyílás, továbbá egy homogén (pl. fekete) háttér és akár a cserép elrejtése, vagy besüllyesztése. **Saját tapasztalat**, hogy érdekesebb a teljesen kinyílt virág záródását fotózni. Az egyik oka ennek, hogy többnyire gyorsabb a záródási folyamat, mint a nyílás, így kevésbé merül a gép. A második, de sokkal fontosabb ok, hogy a végeredményhez abszolút pontosan be tudjuk állítani az élességet és a kompozíciót. Nyíláskor sajnos megeshet az, hogy a virág egyszerűen **kivándorol** a fényképező keresőjéből, vagy a beállított élességi tartományból. Nem kellemes élmény, mikor az egész napi munkánknak az a vége, hogy a lényeg már nem látszik a képernyőn.

További baki lehetőségek, hogy a növény egyszerűen **nem nyílik ki**, vagyis ismerni kell a nyílás biológiai ismérveit. Megeghet, hogy a vonuló **felhők** miatt hol sötétek, hol pedig túl világosak az egymást váltó képkockák. Arra is volt példa, hogy belebotlottam az állványba és **elmozdult**, vagy a sokadik ellenőrzéskor egyszerűen a szobából kilépve reflexből lekapcsoltam a **világítást** és onnantól teljesen sötét





lett a felvétel. Zavaró, de mégis valahol kellemesebb baki, ha a növényre **rászáll**, vagy rámászik valami. A felvételeimen pl. hangya, pók, lepke és darázs is megfordult már, tehát viszonylag nagy arányban találkozhatunk vendégszereplőkkel a filmünkben.

Ha a képek a hosszú órák után elkészültek, akkor tegyük őket egy videószerkesztő programba. Ez a legkezdetlegesebbtől egészen a legfejlettebbig bármi lehet, nincs jelentősége, hisz csupán alapműveletekre van szükség. A nyers képeket egyszerűen egymás mögé soroljuk, majd exportáljuk videóformátum-má. (gif, mp4, stb.) A kész videófájl tetszőlegesen

effektezhető, gyorsítható, vagy lassítható, de ezzel a lehetőséggel nem szoktam élni. Az első videóimhoz háttérzenét is kapcsoltam, de mivel egy videó többnyire 5–10 másodperc, a későbbiekben nem láttam fontosnak a zenei aláfestést.

A **KAKTUSZKÖR-KÉP** alsó sarkaiban szemléltetésként elhelyeztem egy-egy képet, ami gyorsan lapozva (lapközépen, újjal pörgetve) mozgóképpé áll össze, a videóim pedig a **kissarmin.hu** oldalon tekinthetők meg. Sok sikert kívánok!

Írta: Kiss Ármin



ministúdió

Fotó: Kiss Ármin



*Eriosyce subgibbosa* subsp. *clavata* – Amit a gép látott a 32. oldalon

Fotó: Kiss Ármin







*Ferocactus glaucescens f. nuda*

Fotó: Kiss Ármin

## VIDA Géza kaktuszgyűjtemény



A Central Park egyik látványossága

Fotó: LŐRINCZ István

Az erdélyi Nagybányán 2015-ben **Central Park** néven új turisztikai központ nyílt meg a természetkedvelő látogatók számára. A növények, pihenő- és sétahelyek, valamint parklétesítmények mellett a legjelentősebb látványa a „Vida Géza kaktuszgyűjtemény kiállítási csarnok”.

VIDA Géza szobrászművész a legnagyobb kaktuszgyűjteménnyel rendelkező Romániában. Műalkotásainak bemutatása során számos alkalma adódott hazai és külföldi gyűjtőkkel megismerkedni és kapcsolatot létesíteni. E kapcsolatok révén növény- és magcserével, valamint vásárlással folyamatosan bővítette pozsgásgyűjteményét. A hátrahagyott gyűjtemény folyamatosan újabb egyedekkel gyarapodott, még teljesebbé és vonzóbbá téve a növénybemutatót.

A **gömbkaktuszok** közül az *Echinocactus grusonii* mellett *Astrophytum*, *Echinopsis*, *Eriocactus*, *Ferocactus*, *Gymnocalycium*, *Mammillaria*, *Parodia*, és a törpekaktuszokat képviselő *Turbinicarpus*, *Frailea* nemzetség egyedei is megcsodálhatók. Érdekes látványt nyújtanak a klorofill hiányos, színes szárú, és tarajos (cristata) növekedésű oltott növények. Az oszlopkaktuszok: *Cleistocactus*, *Espositoa*,

*Oreocereus* nemzetségek fajai is helyet kaptak a gyűjteményben. Szomszédságukban az *Opuntioideae* alcsaládból az *Austrocylindropuntia*, *Cylindropuntia*, *Opuntia*, *Tephrocactus* fajok láthatók. Igazi különlegességek a gyűjteményben a *Melocactus* és a valódi leveles *Pereskia* vagy a fákön élő, nagy virágokat fejlesztő *Epiphyllum*, *Schlumbergera*, *Selenicereus* nemzetség egyedei. A kaktuszok mellett egyéb pozsgás növények is megtekinthetők.

A nagyobb növények ágyásokban vannak, a kisebbek edényestől kerültek a talajba – színes kaviccsokkal kirakott motívumokkal díszítve. A névtáblával ellátott növények származási helyük szerint kerültek csoportosításra. A *Mammillaria* nemzetség fajai a teljesség igénye nélkül fajcsoportok szerint láthatók. A fontos tudnivalók roll-up paneleken jelennek meg.

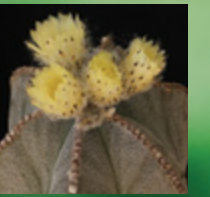
A kiállítás ingyenes, hétfő kivételével 10–18 óra között látogatható. GPS: 47.648644, 23.576553

Írta:

LŐRINCZ István, kertészmérnök









## Kaktuszok és állatok VI.



zengőlégy

Fotó: Kiss Ármin

### **Bodobács** (*Pyrrhocoris apterus*)

A bodobács párok furcsa módon járnak  
Az utódok miatt egymásba farolnak  
Ha tegezik ifjak, mondják ám, hogy ácsi  
Bodobács lurkóknak csakis bodobácsi

Mászik a növényen, közben szomját oltja  
Pöttyökként megmarad ott jártának foltja  
Ha útjába kerül kaktusztövis hegye  
Gombostűket formál belőle a pöttye



bodobács

foto: FEKETE István

### **Büzbogár** (*Blaps mortisaga*)

Pincék sötétjében él a pincebogár  
Jobb híján megteszi akár hangár, lomtár  
Ha veszély közeleg, potrohát emeli  
Fertelmes bűzlevét szerteszét spricceli

Pásztázások közben akármit megcsócsál  
Kaktusz tövisein még tótágast is áll  
Ha a tövis hegye, belenyomul hátul  
Olyan bűzt csinál, hogy menten el is ájul



büzbogár

foto: KISS Armin

### **Citromsármány** (*Emberiza citrinella*)

A citromsármány egy picit híján sárkány  
Szokott tojóhelye nem az ablakpárkány  
Fészke, ha forogna, óvna egy sárhányó  
Másodkelés sarjnak lenne ő sármány ó

Afrika s Óvilág között retúrban jár  
Kaktuszokat ezért ritkán látó madár  
Ha leszáll útközben kaktuszos szigetre  
Azt hiszi eltévedt az Újvilág földjére



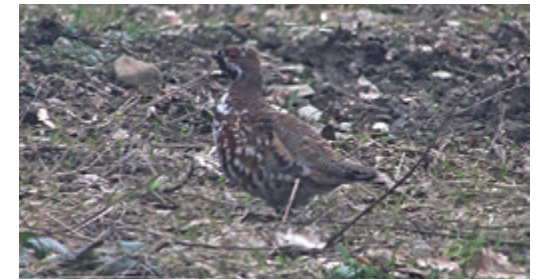
citromsármány

foto: LUKÁCS Kata

### **Császármadár** (*Tetrastes bonasia*)

Bogyótermő cserje és zöld fenyves várja  
Míg fészektrónján ül császárné, a párja  
Sok fogásból áll a császári lakoma  
De azon nem vesz részt sem sógor, sem koma

A teríték tele bogyóval, gyümölcscsel  
Rovarfogáshoz meg bevált a királycsele  
A rovar ropogós, szaftos, friss és üde  
A gyümölcs visszazúr, hogyha kaktuszfűge



császármadár

foto: DANKO, Štefan

### **Csíz** (*Carduelis spinus*)

Csipogó kicsi csízt csábítja vízió  
Csillagjegyéhez kell egy csöppnyi csízio  
Pintyekkel rokon a kecses sárga-zöld csíz  
Cseppet sem lesz oly rőt, mint a meggy gyümölcscsíz

Csókának, vércsének, ha ízlik a csíziz  
Nem csócsálgatja, hogy milyen is a csiriz  
Csöpp kicsi fiókat etet az apa csíz  
S csízt keres a kaktusz szúrta apacsiz



csíz

foto: LUKÁCS Kata







csótány

fotó: FEKETE István

**Csótány** (*Periplaneta americana*)

A rút csótány nagy és kis konyhában kosztol  
Ételt összecsócsál, tiszta edényt koszol  
Bősz bosszút áll minden kiirtott csótányért  
Ő piszkolja össze a leguccsó tányért

Sarkokon poroszkál, szegleten cikázik  
Konyhabútor mögött szakáccsal cicázik  
Mellécsap a séf is, kukta bútort tarol  
Útban álló kaktusz tövisébe farol



egerészölyv

fotó: DANKO, Stefan

**Egerészölyv** (*Buteo buteo*)

Okos, ravasz vadász, rágcsálókkal társul  
Karmait használja a húsuknak nyársul  
Egyet, ha kiszemel, egerutat nem nyer  
Nem küzd falatokkal, egeret egyben nyel

Élőhelyén ölyv és prédája jól lakik  
De ha megéhezik, velük épp jóllakik  
Ha útjába kerül kaktusz vértés tagja  
Csökkent lesz aznapra az ételadagja



erdei sikló

fotó: MAGYAR Andrea

**Erdei sikló** (*Zamenis longissimus*)

A sikló sikamlík, sinen is elsziklik  
Vagy lesikló pályán, siléc talpán csúszik  
Sem nem csíp, sem nem mar, nők csúcspontját érzi  
Előtte egy c-vel örömeiket szerzi

Siklónak tán kígyó, és kígyónak sikló  
Épp úgy egyformák, mint egyik vagy másik ló  
Sok siklónak veszte, nem jelzi, hogy nem kígyó  
Kaktuszokon siklik s látszik, hogy nem bigyó



ezerlábú

fotó: FEKETE István

**Ezerlábú (óriás)** (*Spirostreptus gigas*)

Élő hurkás csövet cipel az ezer láb  
Mini vonatszerelvényre hajaz inkább  
Ám kerek helyett lábak tüsténkednek  
Mintha parázsón vagy szűrős tuskén mennek

Tekereg, hullámszik a bioszerelvény  
Nem tudni előre vagy hátra megye e lény  
A lábak létszámban csak úgy gyarapodnak  
Mikor medvetalpon egyhelyben tapodnak



fülbemászó

fotó: FEKETE István

**Fülbemászó** (*Forficula auricularia*)

Ha döntésképtelen bármely fülbemászó  
(Hogy a kettő közül melyik fülbé mászson  
Mint a sztereóhang, mely két fülbé mászó)  
Ketté kell válnia, úgy meg félbe mászó

Ez a fura rovar tetveket felderít  
Kaktusz tövisére ám rá sem hederít  
Rémes, csipeszszerű fartoldalékával  
Lebilincselő lesz minden prédájával

**Góliátbogár** (*Goliathus goliatus*)

A földön nincs nála hatalmasabb bogár  
A fákkal úgy bánik, mint egy mester bognár  
Bár nem kereket gyárt, hanem faforgácsot  
S abból sem falapot, pláne nem bognácsot

A góliátbogár tíz centis termettel  
Dávidbogárral elbír, de nem permettel  
Bügva-zügva száll, mint a győzelmi zászló  
És permetittasan kaktuszokba gázló



góliátbogár

fotó: KISS Armin

**Gólyatöcs** (*Himantopus himantopus*)

Gólyatöcs név ciki, tán félreértheték  
Szép, kecses madárként csúnyán elnevezték  
Nem gólya cégére, sem annak logója  
Nem is másik madár – a gólya – lógója

Sekély édesvizek, lagúnák lakója  
Sötét s fehér tolla van, de nincs zakója  
A gólyatöcs költ-e kaktuszok tövében?  
Nem biztos, de nincs is tövis a nevében



gólyatöcs

fotó: CSETE Gyula

**Hantmadár** (*Oenanthe oenanthe*)

Kétszer olyan nehéz, mint amilyen hosszú  
Jól távol áll tőle mindenféle bosszú  
Ez a madárka is bekapja a legyet  
Többféléből készit begybe légyelegeyet

Csak diszkrétén színes, nem valami harsány  
Költőhelye síkság, hegy vagy akár Harkány  
A mezőn hantázik, faágon hintázik  
Ha kaktusz takarja, akkor is kint ázik



hantmadár

fotó: DANKO, Stefan

**Haris** (*Crex crex*)

Pöttyös, szürke tömeg a tar „kamu” haris  
Mint a kendermag meg a tarka muhar is  
A magokhoz apró bogarakat is nyel  
Példásan válogat kifinomult innyel

Kaktuszokba s egyéb pozsgásokba botlik  
Mikor fészkelődik, és már nagyban kotlik  
Kaktusztövisszúrás nem nagyon zavarja  
Csak az, ha fészkéhez kevés az avarja



haris

fotó: LUKÁCS Kata

**Hattyú** (*Cygnus olor*)

Minden bütykös hattyú hattyúk taván úszik  
Csajkovszkij zenére hallal balettozik  
Vízükör tetején szélfuvalat tolja  
Hattyúdala vége a halálát hozza

Álmában alatta, ha jéggé fagy a tó  
Rájön, fogságban a hideg vérfagyasztó  
Hattyúhúség hosszú, a nyakához méltó  
Kaktuszt ritkán láthat, közöttük van fél tó



hattyú

fotó: KISS Armin







havasi cincér

fotó: Kiss Ármin

**Havasi cincér** (*Rosalia alpina*)  
Kék-fekete mezes hamvas havasi lény  
Serkenti egész nap a forróság és fény  
Szép éke: kintje – kéke: béke emléke  
Háborogva cirpel, bükk a menedéke

Három centis csáppal pásztázza környékét  
Repül, harcol, védi természet törvényét  
Otthona a hegyek, nagy Kárpát-medence  
Kaktusztövishegyek meg nem a kedvence



kékbegy

fotó: LUKÁCS Kata

**Kékbegy** (*Luscinia svecica*)  
Három földrészt bejár, a picike kékbegy  
Arra nem száll, ahol tornyosul a jéghegy  
Nádas szegélyében éli a világát  
Olykor megdézsmálja a kaktusz virágát

Ám inkább a fereg, pók, rovar a menü  
Utánuk jól csúszik kristály ízű nedű  
A fészket talajra, növény alá rakja  
E növény, ha kaktusz, óvja szűrös karja



hód

fotó: BALOGH Nóra

**Közönséges hód** (*Castor fiber*)  
Hódító hódhím várát építeti  
Hódvár ürnőjének farkát szépítgeti  
Megmutatja neki: hím hód farka lapos  
Ő csak várvédésben legyen vaskalapos

Vízszintet szabályoz, ehhez kell a fagát  
Fatörzsek bánhatják éles, metszőfogát  
Tévedésből, hogyha oszlopkaktuszt harap  
Torkán akad néhány szűrös tövisdarab



légy

fotó: FEKETE István

**Légy** (*Musca domestica*)  
A légy minden étken kellemetlenkedik  
Mint a lemorzsolt cső, elszemetelenedik  
Gyakran hallaná, hogy: „Valamit kell, tegyek!  
Hogy elpusztuljanak pimasz, szemét legyek!

A nyüvek nyüzsögnek érett kaktusz bogyón  
Fent a kaktuszon és a földre potyogón  
Kifejletlen kéjjel mancsait dörzsöli  
S nap heve nyűteli potrohát porzsöli

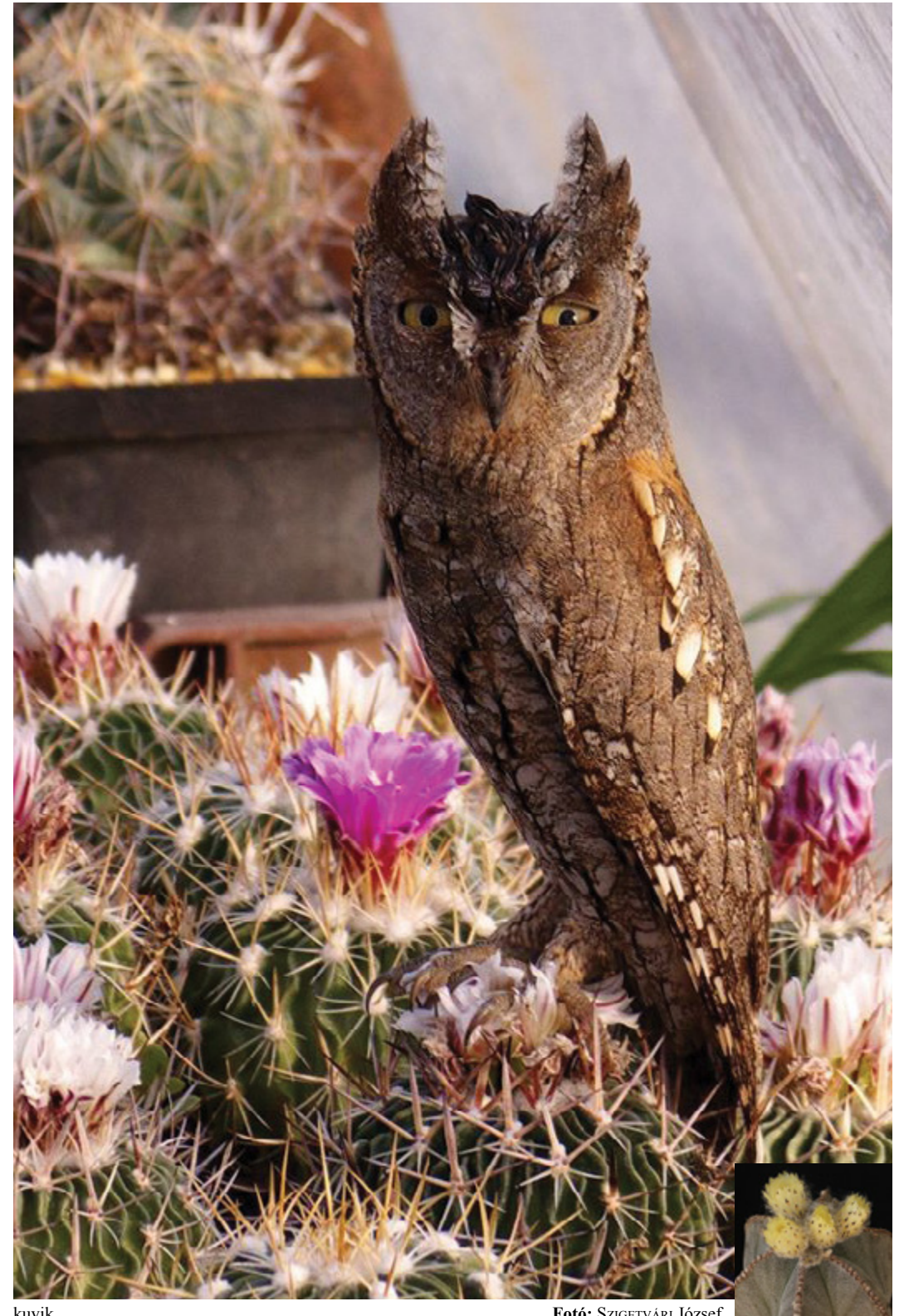


nádirigó

fotó: DANKO, Stefan

**Nádirigó** (*Acrocephalus arundinaceus*)  
Poszátaféle a kicsi nádirigó  
Nem nagyon érdeklí a hernádi ringló  
Tavi nádasokban fogdossa a betevőt  
Nem látogat télen sem madáretetőt

Afrikában telet, nem Tokajban Mádon  
Nyáron szélben ring a nadapi nádton  
Fészket épít rajta, nem is egy naszádon  
Kaktuszt elkerüli, nyilván nem faszádon



kuvik

Fotó: SZIGETVÁRI József





nyári lúd

foto: LUKÁCS Kata

### Nyári lúd (*Anser anser*)

A lúdláb húsvörös, a csőr meg rózsaszín  
Kedvenc költőhelye a mocsaras felszín  
Zord északról délre „V” alakban húznak  
Házi rokonuktól gágogva búcsúznak

Még meleg nyáron is biztos, hogy lúdbőrös  
S mint fücsipegető, igen masszív csőrös  
Jobban feszül rá a lúdbőr, min tolltartó  
Mikor kaktusztövis a lúdnak vakaró



ökörsem

foto: LUKÁCS Kata

### Ökörsem (*Troglodytes troglodytes*)

Az ökörsem kicsi, és nem is jobb vagy bal  
Miniatúr madár, ha kell, folyton szárnyal  
Ha összeköltözne két ökörsem, akár  
Lehetne a kettő épp egy ökörszempár

Rövid farka még a tojónak is feláll  
Öt-hat fészék közül egyet jónak talál  
Néha azt hiszi, a kakukktójás övé  
Így sajátját löki kaktusztövis közé



páva

foto: MAGYAR Andrea

### Páva (*Pavo cristatus*)

A páva túl hiú, büszkén tollázkodik  
Hogy rá figyeljenek, mindig hangoskodik  
Akinék nem tetszik, hogyha hangosan bűg  
Annak fenekébe egy pávatollat dug

Fölszállott a páva, amikor kergették  
Hogy elhallgattassák, leginkább megették  
Tán Paavo Nurmi is nevé tőle vette  
Konyult a farka, ha kaktuszfűgét ette



Boa constrictor

foto: MAGYAR Andrea

### Pettyes pítón (*Antaresia maculosa*)

A sokpettyes pítón, nem éppen bariton  
Egy hangon sziszeg csak, mint az üres szifon  
Kicsit sem mérges, de lakásban a pítón  
Egy helyen tűrhető: képként a kárpítón

Villás nyelvét nyújtja, s azt hiszi, ha sziszeg  
Az ijedt siketfajd majd ettől lesz félszeg  
Kibújik bőréből, mint láb a zokniból  
Segít, ha kaktusztő nő ki a prokniból



rák

foto: KISS Ármin

### Rák (*Carcinus maenas*)

Minden rák furcsa mód, de tény, hogy visszajár  
(Mint az apró), de csak előre hátrál  
Víz s szél ellen volt jó az osztrák anorák  
De nem durák rák hordhatta, tán anno trák

Nem késsel, villával, két ollóval eszik  
Őt viszont a szájba kézzel-lábbal teszik  
Forró vízben pirul, végül vörös színt kap  
Kaktuszdísz nélkül is prima lesz az étlap

### Rulrul (*Rollulus rouloul*)

Tán az egyik legszebb fogoly- és fűrjféle  
Kakas a tojónak, amolyan férjfféle  
Tarka színes tolla metálfénnyel csillog  
Ez jellemző jegye, mint marhán a billog

Vörös bóbitával büszkén jár a rulrul  
Fele akkora, mint a legkisebb turul  
A kakas megszállott anticsaládbarát  
Viszont megeszi a kaktuszbogyódarát



rulrul

foto: MAGYAR Andrea

### Sakál (*Canis aureus*)

A sakál a prérin vadul tüvölt, ordít  
Saját visszhangjára nagy füleket fordít  
Ijedtében farát harapdálja, marja  
Teliholdra vonít, feszül nyaka, marja

Ez a nádi farkas, vagy másképp toportyán  
Naponta részt vesz a vadászó tó portyán  
A farkast kerüli, óvatosan oszon  
Nem kaktuszon, inkább bokroson, lomboson



sakál (élőhelyi mobilfotó)

foto: VERESPUZTAI Adám

### Sárgarigó (*Oriolus oriolus*)

Európa talán legsárgább madara  
Fészékében nincs forgács, pláne bükkfadara  
Valaha úgy hívták, szép aranymalinkó  
Akinék megártott a szilvapalinkó

A sárgarigó, ha fészket rak majd nálunk  
Alatta egymásnak komatál't kínálunk  
Flótázva énekl, hogy „huncut a bíró”  
Kaktuszba repülve hangja inkább síró



sárgarigó

foto: LUKÁCS Kata

### Süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*)

Európa, Ázsia pintyszerű madara  
Csőrébe egész mag való, nem a dara  
Röptében fújnak a hús, süvöltő szelek  
Így lelnek egymásra fészekrakó felek

Költés alatt netán kaktusz közt, ha lapít  
Évente kétszer is családöt alapít  
Szól: – „Öt tojás meg öt tojás az tíz tojás  
A kis csibék kelnek is, mint a vízfolyás”



süvöltő

foto: LUKÁCS Kata

### Szakállas agáma (*Pogona vitticeps*)

Gyíkokkal rokon a szakállas agáma  
Szikláról érdekl a szép panoráma  
Ellenben kevésbé az afféle dráma  
Ha nem enged a csontkemény dióráma

A kaktusz jobb eset, így mondja a fáma  
Nem csak az csócsálja, eszi még a láma  
Virágzó kaktusznak se szeri se száma  
Ágaskodik minden ágán egy (f)agáma



szakállas agáma

foto: FEKETE István







sziklapapagáj

fotó: BÁTAI Zoltán

**Sziklapapagáj** (*Cyanoliseus patagonus*)

A papagáj folyton csak fecseg és csacsog  
Nem érti, miért nem értik az apacsok  
Ügyes mászásához csőrét is használja  
Rikácsol is vele, be nem áll a szája

A sziklapapagáj papolhat naphosszat  
Féktelen röptében tehet jót vagy rosszat  
Ha kalitkában él, ritkábban repülhet  
Hosszú farka jobb, ha kaktuszt nem kerülget



szivárványos szarvasbogár

fotó: RÁPI Sándor

**Szivárványos szarvasbogár** (*Phalacrognathus muelleri*)

Szivárványos ez a bogár, de nem meleg  
Metálszín tobzódás, összkolor egyveleg  
A hím másik hímét nőstény helyett nem vét  
Éli s élvezi a lét jogos törvényét

Ha kell birokra kel, s jussát meg is kapja  
Így tett minden öse, apja és ükapja  
Szarva szűrős fegyver s kaktusztövös módon  
Nyársalja az ellent a küzdő porondon



tarajosgöte

fotó: DANKO, Szeffan

**Tarajosgöte** (*Triturus cristatus*)

Göte (Nem a költő, ki Goetheként verselt!)  
Nyaranta melegben a vízben hűsölget  
A hátát kidugja, s kérdésre hajlamos:  
– Hullám vagy a hátam az, ami tarajos?

Tarkón a tarajék csak a hímnek dukál  
Párjában vele feszültséget indukál  
Egy kissé hajaz a szalagos kaktuszra  
S ha téved a nőstény, várhat az aktusra



tengericsillag

fotó: KISS Ármin

**Tengericsillag** (*Asterias rubens*)

Vörös és ötágú, de nem a hirhedt csillag  
Óceánok mélyén, sötétben is csillog  
Nincs valódi szeme, járása imbolygó  
Csillag, de nem kerülül tengeribolygó

Ám kerülgeti étke, aki így jár pórul  
Ágál hanyatt lenni, tüstént visszafordul  
Tövös kaktuszban vetélytársat gondol  
Pechére, s a parton egy hátassal landol



tengerimalac

fotó: MAGYAR Andrea

**Tengerimalac** (*Cavia porcellus*)

Nem él a vízben, bár nevében a tenger  
Kukoricakoca nem lesz e prémhenger  
Nem malac, nem nyúl, még csak nem is csincsilla  
Ujjba harap a kis fenevad gerilla

Fal friss gyümölcsöket, magokat is ritkán  
Amerikában él, nem *ficus-indicán*  
Örök rejtély marad neve eredete  
Tán egy jóhiszemű, rossz szemű képzete

**Tigris** (*Panthera tigris*)

A bengáli tigris a prédát követi  
Mindkét tigriszemét zsákmányára veti  
A szibériai megkér egy orosz lányt  
Adja 'eleségül bármelyik orosz lányt

Mindkét tigrisalfaj a legnagyobb macska  
Jobb neki szarvashús, mint a jó sztrapacska  
Úszik, fürdik, pancsol, ha szomjas, lafátyol  
Ha kaktuszba nyalint, békamód karattyol



tigris

fotó: MAGYAR Andrea

**Tövös rája** (*Raja clavata*)

A rája biztosan emlékezik rája  
Ki is volt régen a tengerek királya  
Ha lenne és mutatná vízálló órája  
Tudná minden öreg: már trottyos ó rája

Tövös farka, mint az acélszigony  
Félelmetes fegyver, olykor bizony iszony  
Jobban teszi bármí, ha távolabb úszik  
Kaktusztövösszurik, hozzá képest puszik



tövös rája

fotó: MAGYAR Andrea

**Ugartyúk** (*Burhinus oedicnemus*)

A magyar ugardon rendszeresen fészkel  
És ehhez legalább ugartyúk ész kell  
Homokos, szikes és erdős rész igényel  
Rovart, sáskát, gyíkot és egeret itt nyel

Nagy sárgás szemeit, ha rájuk mereszti  
Röpke pillanat és csőre nem ereszti  
Jó, ha óvatos, és ne kaktuszon tegye  
Mert a zord csőrnek is árthat tövis hegye



ugartyúk

fotó: DANKO, Szeffan

**Uráli bagoly** (*Strix uralensis*)

Ázsiát uralja az uráli bagoly  
Európában sem dísz és nem is fogoly  
Tollas arccal, amíg mozdulatlan tekint  
Madár és rágcsáló retteghet odakint

A macskabagoly és az uhu rokona  
Kerek arca, szeme szenttelen, marcona  
Az ember is jobb, ha odújába nem les  
Kaktusztövös karma vakítóan éles



uráli bagoly

fotó: LUKÁCS Kata

**Ürge** (*Spermophilus citellus*)

Az ürge nem fürge vízöntő havában  
Nem füttyül a telek jeges viharában  
Várja a jó nyarat, s míg a kasza arat  
Úzi a madarat s telik pofagarat

Kedveli a magot, a fűvet, a tojást  
Annál kevésbé az áradó vízfolyást  
Hogyha kaktuszt evett, két lábára csücsül  
S ágaskodva hosszan elől hátul füttyül



ürge

fotó: DANKO, Szeffan







üstökögém

fotó: DANKO, Szeffan

### Üstökögém (*Ardeola ralloides*)

Ma még legalább nyolc névvel él e gém  
Szálló gémet nem hat meg a szállóigém  
Tarkótollal idézi a kőszia Halley-üstököst  
Van, hogy Afrikában eszi a früstököst

Afrikából visszajár Tápiószecsőre  
Mocsarakban csap le erős, vaskos csőre  
Bárhon van sekély víz, nádasukban fészkel  
Kaktusztövisszúrás esetére méz kell



országú leguán

fotó: MAGYAR Andrea

### Varánusz (*Varanus niloticus*)

A varánusz főleg a Nílusban úszkál  
Majd sütkérezik, vagy parton hason csúszkál  
Épp olyan ádáz, mint a többi varánusz  
Egyik sem engedné, hátán vagy farán úszsz

Sárgagyűrűs farkát lomhán lóbálja  
A vízben épp szopó kis víziló bánja  
Látogat tyúkólat, fészket, galambdúcot  
Néha nagy pechére, kaktusztövisszúrás



viza

fotó: MAGYAR Andrea

### Viza (*Huso huso*)

A spórolós viza halpénzben fürdik  
Oda-viza úszkál, míg vagyona gyűlik  
Vele együtt úszik sok viza deviza  
Halva született ötlet a halvaluta

Tokféle, épp ezért pikkelyes a tokja  
Ívó helyre úszva meggyűlik a baja  
Inkább úszna kaktusz tövisei között  
Vélte, mikor nagy vízlépcsőbe ütközött



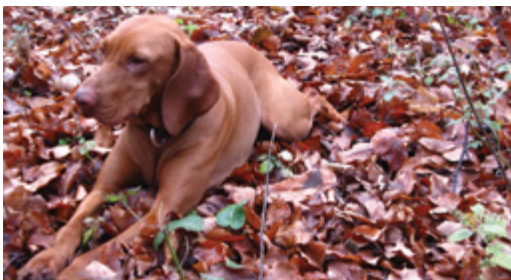
vizidisznó

fotó: MAGYAR Andrea

### Vizidisznó (*Hydrochoerus hydrochaeris*)

A vizidisznó csak vadvízben élő  
Vízipisztolyával vizidisznőre lő  
Vízágya közepén, vízágyúja elsül  
Hideg zuhany éri őt, amikor felsül

„Vízkereszt, vagy amit akartok!” – így szól a  
Vizidisznó. – Ez a mese maradt róla  
Víz kaktusz nincsen, így azt nem is ízlel  
Ha mégis kaktuszt lel, vére lesz a vízjel



vizsla

fotó: MAGYAR Andrea

### Vizsla

A pislantó vizsla vizslatna éberen  
Elidőzne zordan a gyanús némbere  
Nem visszakozna, ha látna másik vizslát  
Foga közt hangosan morogná, hogy viszlát

Idomítás után, ha van vadászvizsga  
Nem ejt bamba vadat, csak jelez a vizsla  
Jutalma vacsora, nem koncalamizsna  
És kaktusztövisből sem küldik Párizsba

### Zebraipinty (*Taeniopygia guttata*)

Zabra a zebraipinty függén veti magát  
Csüngve csipegeti fürtös köles magját  
Muharmag meg fénymag igazi csemege  
Csicsereg – írja egy prágai cseh rege

Nincs köze zebrahoz, díspinty a javából  
Legszébbek repülnek egyenest Jávából  
Ugrál, tollászkodik, fürdik, párban kotlik  
Függén mozog, főleg, ha kaktuszba botlik



zebraipinty

fotó: ANTAL László

### Zengőlégy (*Syrphus ribesii*)

Kissé vadméh, kissé darázs, mégis inkább légy  
Szögletesen röpdös, lágy, hártvány szárnya négy  
Míg fürgé szárnyakat kapott a zengőlégy  
Rászólt a teremő: „Nehogy lézengő légy!”

Gyors, robotszerűen süllyed, emelkedik  
A légben sarkosan, furcsán közlekedik  
Összezavarodott harmonikus röpte  
Míg kaktusztövisszel “nyelvést” majd kiköpte



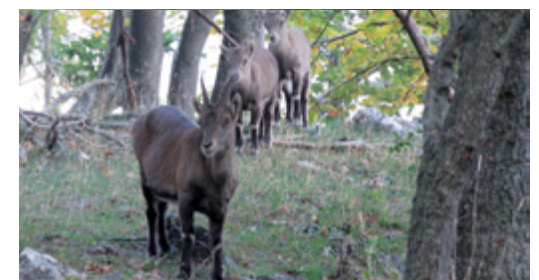
pöszörlégy

fotó: Kiss Ármón

### Zerge (*Rupicapra rupicapra*)

Zord, zendülő zerge zergét zargalászik  
Ezer gebe közül egy után szaglászik  
Szikláról oromra üzné a világban  
Meg is zergelészné nagy zergevágatában

Közben, ha eltévedt, s hegyi kaktuszt talál  
Ez kerül útjába, másutt sziklafal áll  
Veszi az akadályt, nem kíméli farát  
Később fájlalja, hogy így lett kaktuszbarát



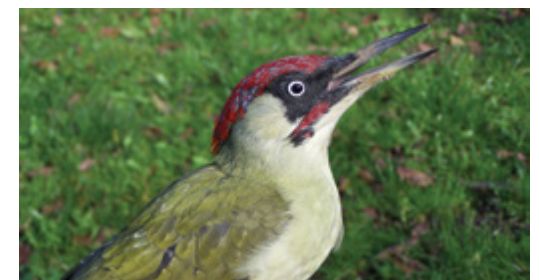
zerge

fotó: MAGYAR Andrea

### Zöld küllő (*Picus viridis*)

Enni mennyit illő, tudja a zöld küllő  
Éhen sem kell neki kalapács, sőt, üllő  
Étrendjén szerepel: csüllő, hüllő, süllő  
Tudja, hogy Erdélyben merre van Küküllő

Hangja messze csengő, szép, éles kacagás  
A röpte surrogó, tartós hullámmozgás  
Tarkább, formásabb, mint egy bicikliküllő  
Kaktusztövisekből ádáz menekülő



zöld küllő

fotó: LUKÁCS Kata

### Zsiráf (*Giraffa camelopardalis*)

A zsiráf, ha éhes, fák levelét eszi  
Mindegyikre saját nyelvbélyegét teszi  
Levelek felszínét kanyar nyelvvel nyalja  
Fák expressz levelét bélyegestől falja

A zöld levelekből barna csomag válik  
Mikor a zsiráfától hátulról megválnak  
Ha a kaktusztövis belekeveredik  
Színe barna helyett jól megveresedik



zsiráf

fotó: FEKETE István







*Thelocactus conothelos* subsp. *argenteus* – Sandia Victoria, Nuevo León, Mexikó

Fotó: VARGA Zoltán

## Gömbkaktuszrigmusok

Írta: Kiss Csaba

Zöld gömb fölött, vattacsomó tetején ül a virága, ez a *Copiapoa montana*  
A ritkán kapott, kiadós, friss esőt a szél lepergette – jó pia, mondta utána

Fantasztikus finom forma, ékes tövis és virág a *Coryphantha vaupeliana*  
Virágját, ha szélesre tárja, oda jár a csodájára egy mexikói falu pelikánja

Akinek a kaktuszgyűjteményében bármikor is volt *Cumarinia odorata*  
Az odaadó gondoskodást mindig is mutatós, színes virágaival honorálta

Tövisei vörösödnek, ha víz éri, neve éppen ezért *Denmoza rhodacantha*  
Akárcsak a sápadt arc, mikor szégyenében kipirul, ha a pofont odakapta

Az egyik legszebb kaktusz, pláne, ha virágba borul a *Discocactus horstii*  
Hogyan kel? – Attól függ, mibe, mikor, mennyi minőségi magot szórsz ki

Három méter magasra, három tonnásra nő az *Echinocactus platyacanthus*  
Ha azt hiszed, hogy zsebben vagy autóval viheted, minden számítást áthúz

Kis száron nagy virág, borda helyett szemölcsvilág, ilyen az *Eriogyce napina*  
Szára kissé cserzett, ráncos, aszott vagy varacskos, akárcsak a nagy nagy ina

Látszólag barátságos, veszélytelen a puha, hajlékony tövisű *Eriogyce villosa*  
Hogy mégsem, mindezt a kigúvadt szemed nyugtázza szikrázva és villódzva

Ha gyűjteménybe kerül a napsugár tövisű, lila virágú, szép *Escobaria minima*  
Tudja minden gyűjtő, hogy el kell menni a cimborákkal a Tesco bárba inni ma

Kellemes látvány a szemnek a sárga bogyós *Ferocactus townsendianus*  
Két hasonló hordókaktusz között különbséget tenni borszesz híján tudsz

Miniatur bioékszer, virága eltakarja kétszer, így rejtőzik a *Frailea pygmaea*  
Kár lenne a lepleit leszedni, nem is készülhetne belőle más, legfeljebb híg tea

Kicsi szürke korongként lapul a tájba, a díszes tövisű *Frailea schilinzkyana*  
Távolról sem annyira izgága, mint egy ráncos ajtó, melyből a kilincs kiállna

Magányos a nemzetségében, pedig új társra vágya a *Geohintonia mexicana*  
Éppen úgy, mint egy mesteri gólpaszra, az argentin csodacsatár, Messi várna

Rendezetten csüngő, sűrű tövisével lenyűgöz a *Gymnocalycium spegazzinii*  
Ha nyáron keresed fel ősi lakhelyén, ajánlatos sok jéghideg citromos teát inni

Ha valaki Argentínában jár, nézze meg, hol terem a *Gymnocalycium stellatum*  
Terméséből hoztam magot, elültetem, csíráztatom, és majd magam ezt ellátom

Mexikóban, szűk sziklarepedésekben szorong szerényen a *Lophophora fricii*  
Akárcsak két testvére, nem valami termetes, találóbba a méretére, hogy icipici

Rendkívüli szépséggel megáldott pici kaktusz a *Mammillaria hermosana*  
Eredeti otthonában a kellemes klímához soha nincs szüksége termosztátra

Sem nem Mammillaria, sem nem Lloydí a *Mammilloidya candida*  
Ez épp olyan, mint házi kecskék között, fiatal korban a kis kan gida

Vérvörös virággal visszaköszön vizitelőjére a *Matucana paucicostata*  
Lehet az egyszerű öltözötű suhanc, vagy akár egy arcán csau csíkos tata

megközelítő kiejtések:

kopiapoa montána

korifanta vaupeliána

kumarinia odoráta

denmóza rodakanta

diszkókaktusz horszti

ehinokaktusz platiakantusz

eriosice napina

eriosice villóza

eszkobária minima

ferokaktusz tóvszendianusz

frajlea pigmea

frajlea silinckiána

geohintonia mexikána

gimnokalicium spegazzinii

gimnokalicium sztellátum

lofofóra frici

hermozána

kandida

paucikosztata







*Astrophytum coahuilense* – Viesca, Coahuila de Zaragoza, Mexikó

Fotó: VARGA Zoltán

Nem nő nagyra, sem magasra, öklömnyi méretű lesz a <i>Matucana pujupatii</i> Kis mérete alapján ezért sem lehet rá azt mondani, hogy valami túlsúly párti	matukána pujupáti
Észrevétlen el tud bújni az aszott, réti növényrengetegben a <i>Matucana ritteri</i> Mint angol jelmezbálban egy gróf, kit így mutatnak be: ma tukán, a brit Terry	matukána ritteri
Amikor nagy sokára, egy kutató szeme elé került a <i>Matucana tuberculata</i> Először azt hihette, hogy a hegyoldalban tükröződve esetleg a Merkúrt látta	matukána tuberculáta
Peruban az Amazonas mentén húzódik meg az összes <i>Matucana weberbaueri</i> A nap minden sugara a kora hajnali ébredéstől késő estig, míg éber, vadul veri	matukána véberbaueri
Haragoszöld színű, rózsás szőrüstökű az igénytelen <i>Melocactus concinnus</i> Árnyékmérete ismeretében csak szög kell hozzá és számítható is a cosinus	melokaktusz konszinnusz
Kecses bordákon hegyes, de bájos töviscsokroktól ékes a <i>Melocactus violaceus</i> És mintha minden areolájában egy-egy istenpár ülne, mint amilyen Viola, Zeus	melokaktusz violaceusz
Violaszín virágokkal virít vadon valamennyi vén <i>Micranthocereus violaciflorus</i> Kírvó színével porzói számára harsányabb, mint bármilyen káros biobaci kórus	mikrantocereusz violasziflórusz
Szaporafajta Peru ritkasága, a Lima névből képzett kis vadóc: <i>Mila caespitosa</i> Mikor ROSE megpillantotta, csak ennyit mondott: akármi legyenek, ha ez mimóza	mila kaeszpitóza
Mexikó Querétaro államában található a nyáron virágzó <i>Neolloydia conoidea</i> Kutatónak tikkasztó melegben üdítő a hideg víz, s hatályba lép a pia nono idea	neolloydia konoidea
Tövisekkel tűzdelt kinyílt fenyőtobozt idéz a kúpszerű <i>Neolloydia matehualensis</i> Én feljebb megyek hozzá gyalog, és ha gondolod, kocsival ma te húzhatsz lent is	matehualenzisz
Chilében él háromezer méter fölött a szép <i>Neoverdermannia neochilensis</i> Nem kommersz kaktusz, éppen ezért, ha vennéd, ne alkudj, ne ócsítsd ezt is	neoverdermánia neocsillenzisz
Lila virágját magából kifacsarja az előkelő <i>Neoverdermannia vorwerkii</i> Mint vörös szőlőből a vérlevét a szőlőprés tekerőkarja, az igazi borverkli	neoverdermánia vorverkli
Ha megmutatja magát s főleg a virágját a csodálatos <i>Obregonia denegrii</i> Hogy kaktuszok közt az egyik legszebb, ezt tudni fogja majd minden egrí	obregonia denegri
Háromezer méter magasan is megél az aranytövisű <i>Oroya borchersii</i> Sárga virága olyan a szemnek, mint toroknak, mikor a finom bort érzi	oroja borkérzi
Zord felhőkbe tornyosuló hideg hegyoldalakon él az <i>Oroya peruviana</i> Magázódó kutatók között, ha rátalálnának, örömben a pertu kijárna	oroja peruviána
Amíg meghajolva nézed, hogy bontogatja lepleit az <i>Ortegocactus mecdougallii</i> Allah kegyelméért kelet felé esedezve, hátulról settenkedve gyorsan megdug Ali	ortegokáktusz megdugalli
Ügyesen álcázza magát szálas füvek és kősziklák között a <i>Parodia muricata</i> Meggyülik a baja vele, amennyiben Afrikából odatéved hozzá egy szurikáta	paródia murikátá
Csínos a fehér töviskontösében, kénsárga virágjával a <i>Parodia rudibuenekeri</i> Bárki, ha a helyéről kiemeli, a bíróságon ezt a tettet minden Rudi bűnnek kéri	paródia rudibüenekeri
Ha lehet, a szemnek szépet szolgál a szerény <i>Parodia werdermanniana</i> E kaktusz babusgatása minden kaktuszgyűjtő érthető és rendes mániája	verdermániána
Nagyon csínos kis kaktusz az USA-ban élő, zöld virágú <i>Pediocactus sileri</i> Annál szebben néz ki, annál jobban érzi magát, minél több viharos szél éri	szileri
Argentínában bárhol meghúzza magát a picike és szerény <i>Rebutia pygmaea</i> Minden nő imádja, főleg Bettina, Edina, Elida, Fatima, Júlia, Lúcia s Timea	pigmea





Sárgán és bíborban is virít az ujjhossznyi tövisű kecses *Sclerocactus whipplei*  
Hogy melyik taxon lehet ez, legtöbbször nem válnak be a fajtotózők tuti tippjei

szklerokaktusz vipplei

Kis kardocskákat mereszt minden areolájából a ráncos *Stenocactus obvallatus*  
Hogy miért ilyen minden tövise, mondd meg, ha az eddiginél jobb választ tudsz

sztenokaktusz obvallatusz

Földbarna színével olvad a zord tájba a bájos virágú *Thelocactus tulensis*  
Némelyik közülük körbenéz, s lakonikusan jegyzi meg: hát ül hátul ez is

telokaktusz tulenzisz

Feltupírozott, pici töviseibe búvó, rózsás virágú a *Turbinicarpus mandragora*  
Akárcsak az ókorban a jellemző frizurájukkal a búr tinik: Argus, Sandra, Dóra

turbinikarpusz mandragóra

Elbűvölően kecses és csodaszép is a sötét magenta virágú *Turbinicarpus nikolae*  
Látványa oly üdítő, mint szomjazónak rekkendő hőségben hús vitamindús limonádé

turbinikarpusz nikoláé

Rozsdaszínű bőr, fehér tövis, sárga virág, ilyen az *Uebelmannia buiningii*  
Persze, hogy egyáltalán nem úgy néz ki, mint konzervként egy ujjnyi ringli

übelmánnia bujiningi

Argentín csodakaktusz ez a töpörtyűs pogácsa alakú, kicsi *Yavia cryptocarpa*  
Megteszi pogácsa helyett, ha börtönből szöksz – ez gróf Monte Christo szava

javia kriptokarpa



*Echinocactus texensis* f. *curved spines*

Fotó: Kiss Ármin



*Astrophytum ornatum* – 66 cm magas

Fotó: Kiss Ármin





*Ferocactus wislizeni* f. *variegata*

Fotó: Kiss Ármin

## Gömbkaktuszhumor

### Ágynemű

- Mi van a fekvő kaktusz alatt?
- Tüpárna!

### Borosta

- Hogy hívják a rövid tövisű kaktusz változatát és a felfedezőjét?
- Boros-Ta-más!

### Csúcsélmény

- Két fakír beszélget.
- Te, tudod, hogy mi a különbség a kaktusztövis szúrása és a rajzszög szúrása között?
- Persze, egyik jobb, mint a másik!

### Ellenszer

- Elmegy a fogorvoshoz a kaktuszgyűjtő.
- Doktor úr, az egyik fogamat ki kellene húzni.
- Rendben, de miért hozott kaktuszt?
- Azért, hogyha nagyon fájna, tudjak védekezni!

### Előírás

- Hogy kell leírni egy új kaktuszfajt?
- Balról jobbra!

### Fejlemény

- Hogy hívják a 3 fejű törpekaktuszt?
- *TRebutia*!

### Fincsi

- Mi az, ami szőrös, repedt, lucskos és utódok lehetőségét hordja magában?
- Kaktuszgyümölcs!

### Gyapjasítás

- Hű, de különleges gyapjas gömbkaktuszd van. Ezt hogy csináltad?
- Úgy, hogy nem permeteztem a gyapjastetvek ellen!

### Hathat

- Mi a különbség öt és hat *Lophophora* kaktusz között?
- Az, hogy hat *Lophophora* nem öt, de öt *Lophophora* hat!

### Behordókaktusz

- Melyik kaktusz segíthet a behordásban?
- A hordókaktusz!

### Hányattatás

- Kérek a *Lophophora*-ból néhányat.
- Jó, de hányat.
- Akkor nem kérek, ha hányat!

### Heuréka

- Hogy lehet új kaktuszfajt felfedezni?
- Ha nem követjük nagy terepkereső elődeink tanácsait!

### Hozzáértés

- A gyűjtő és segítője kaktuszt keres Mexikóban. Egyszer csak a segítője egy tisztáson felállított vigvamhoz ért, a gyűjtő meg a kaktuszokhoz!

### Huzavona

- Tudod, hogy keletkezett az (elfekvő) oszlopkaktusz?
- Két szomjas indián a sivatagban egyszerre talált egy kis gömbkaktuszt!

### Kaktuszborða

- Milyen az a borða, amelyen tövisek helyett serték vannak?
- Sertésborða!

### Képirás

- Mi a különbség a kaktuszfotó és a kaktuszeírás között?
- Az, hogy a kaktusz a fotó alapján szinte biztosan, a leírás alapján szinte biztosan nem azonosítható!

### Kétfélék

- Mi a különbség a *Melocactus cephaliuma* és az arany ékszeres között?
- Semmi, mert ez is és azok is nemezüstök!

### Kihagyhatatlan

- Mondd, ha megszúrna egy kaktusztövis, mi lenne az első teendő?
- A sziszegés!

### Libabőr

- Mexikóban mikor van nagyon hideg?
- Akkor, amikor a kaktuszok epidermisze libabőrös lesz!

### Luftlift

- Milyen érzés az, ha valaki beleül egy gömbkaktuszba?
- Felemelő!

### Romantikuskok

- Nyomorultak – üvöltötte a felbőszült Victor HUGO.
- Emile ZOLA csitítani akarta egy *Espositoával*:
- Nana!







*Thelocactus conothelos* f. *cristata* – Ciudad Tula, Tamaulipas, Mexikó

Fotó: VARGA Zoltán

### Mesterfogás

Kaktuszkiallítás megnyitója előtt mondja az egyik gyűjtő.

– Te én elfelejtettem kaktuszt hozni.

Mire a másik:

– Nem baj, majd én gyorsan megtanítalak!

### Álok?

A kezdő kaktuszgyűjtő átmege a tapasztalathoz, hogy eltanulja a gyűjtés csínját-bínját. Segítés közben számtalanszor megszúrják a kaktuszok. Egy idő után megszólal a rutinos gyűjtő:

– Te tényleg segíteni és tanulni jöttél át, vagy tetoválni?

### Negyedelő

A rendőr elmegy a kaktuszvásárra. Kérdezi az egyik árust:

– Melyik kaktusz a legolcsóbb?

– Hát a *Mammillaria prolifera* subspecies *arachnoidea*.

– És maga melyiket ajánlja a négy közül?

### Parafenomén

– Te, erről a *Matucana medisoniorum*ról rendkívül hamar lepotyognak a tövissek.

– Mi az, hogy rendkívül hamar? – Ha ránézel, attól máris hiányzik róla 3 db!

### Szójáték

Kaktuszvásáron kérés:

–Alex, ebből a lexebből!

### Praktikus

– Pistike, miért van víz a kaktuszban? – Kérdezi a tanító néni.

– Azért, mert a jégtől tüdőgyulladást kapna, a gőz meg nem üdítő abban a dög melegben!

### Relatív

– Pistike, meg tudnád mondani, hogy milyen egy gömbkaktusz?

– Tanító néni, olyan, mint a zöldség, csak egyáltalán nem hasonlít rá!

### Szimbólumok

– Ki az abszolút kommunista kaktuszbarát?

– Aki sarlóval borotválkozik, kalapáccsal üti a fejét, hogy vörös csillagkaktuszokat lásson!

### Sutkaparó

Gazdaboltban kérdezi az egyik vevő:

– Van valamilyen szerszám rekedtség ellen?

– Miféle rekedtség ellen? – Kérdez vissza az eladó.

– Hát egy kaktuszom a sarokban rekedt!

### Szarka-farka

Barátok beszélgetnek gyűjteménylátogatás közben.

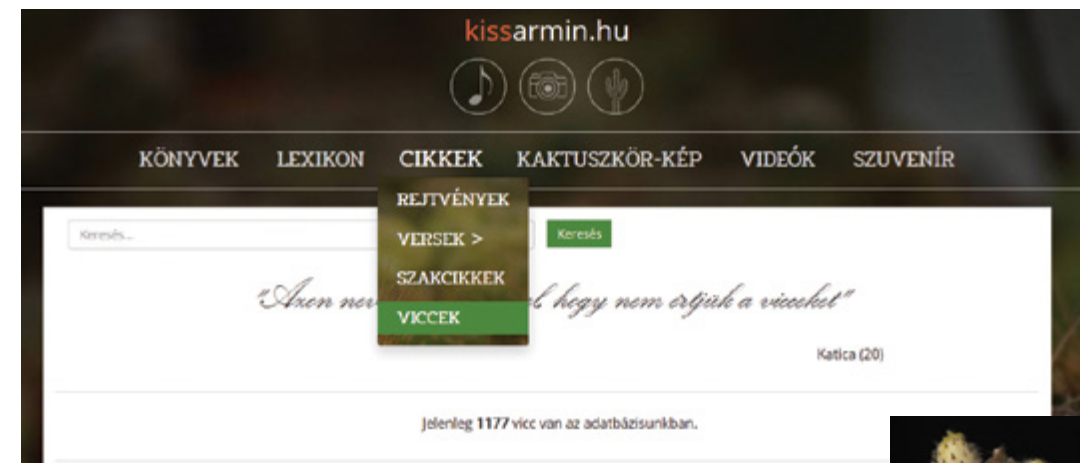
– Miért van ennyi kaktuszod, legutóbb még alig volt néhány darab?

– Azért, mert már nem bírtam magammal.

– És azóta hogy vagy?

– Hát most a kaktuszokkal nem bírok!

Írta: Kiss Csaba



Ha kevés lenne a hat **KAKTUSZKÖR-KÉP** által bemutatott szűrős humorból: A **kissarmin.hu** weboldal **CIKKEK** legördülősávjában található **VICCEK** menüpontban már több, mint 1100 db, **Kiss Csaba által alkotott** (és folyamatosan bővülő) kaktuszos humort olvashatnak!





## Szaklektori vélemény a KKK 5-ről

Ez eddig a legkeményebb szám! Nem mondom, hogy a kezdők számára is könnyen érthető. Nekem is többször neki kellett futnom FICZERE Miklós cikkének. Nagyon érdekesek amiket ír, sokat könnyen magamévá tudok tenni, de ez a tövisesek nem szolgálják a védelmet feltevése... nem tudom elhinni, annyira abszurd és a terepen látottak teljesen ellentmondanak. A tövis alakjáról teljesen logikus amit ír, bár ezen felvetés szerint krisztáta tövisesek is lehetnének, de ki tudja. Villás tövist már láttam, nem is egyet.

Nagyon megérne ez a tövises téma valódi tudományos kísérleteket, tanulmányozásokat, akár még doktori disszertáció(ka)t is. Van még benne potenciál, szerintem biológusoknak, botanikusoknak még teremne itt babér, nemzetközi porondon is. Nagyon hasznos a cikk, összeszedett, alapos, ahogy azt kell, az említett dolgon kívül szerintem hazai viszonylatban első, hogy valaki ezt így leírta, összeszedte, szemléltette, stb.

A bp-i. csoport-összejövetelen is szóba került a FICZERE-cikk, nem volt pártatlan ember, a nyilatkozók elvetették a "tövis célja nem a védelem" elméletet, sőt abSZURDnak találták.

A grafikai kidolgozás Ármint dicséri ismét. Az ötletek, a fotók, meg minden – elrendezés, megvalósítás. Jó, hogy a kiadványszerkesztési munka nem

kerül ki idegen kézbe, mert így egy frappáns gondolati séma mentén meg lehet valósítani mindent, nem vész el az ötlet! A címlap most közérthető, bár számomra a 4. szám játékossága szórakoztatóbb volt, de ízlések és pofonok..! A 12 borda és a tövises óra megoldással jelölt 5. piros pontot érdemel.

A sok színes kép annyira megdobja a kiadványt, hogy laikus személy már csak ezek okán is szívesen forgatja. Beleolvas kicsit, még egy kicsit, és máris érdeklődni fog a téma után.

Az olvasói vélemények is egyre nagyobb helyet foglalnak el, talán már kicsit sokat is. Érdekes, hogy sokan írták meg a véleményüket és mennyire széles az olvasó közönség.

A "tövisvirágos" felvetés érdekes, ezt is további kutatásokkal kell alátámasztani. Beporzó rovarok érzékszervi vizsgálata, stb; szintén kutatási téma a jövő számára!

A mostani rejtvény számomra nem okozott különös nehézséget, voltak ennél sokkal keményebb diók is, de ez is szórakoztató, nem von le semmit az értékéből. A kaktusz-szépirodalmi rész, ahogy már egy másik olvasó kifejtette, tényleg teljessé teszi.

Írta: VARGA Zoltán



*Ariocarpus retusus* az élőhelyén – Santa Clara de González, Nuevo León, Mexikó

Fotó: VARGA Zoltán

## Visszhang

Nagy rajongással vettem kézbe a soron következő 5. számot. Kíváncsi voltam a szerkesztők újabb témaválasztására. Ötletgazdagságukban ismét nem csalódtam. A főszerkesztő ismét briliáns ismeretekkel halmozta el az olvasóközönséget. A tövis vagy tüske, segít eligazodni a fogalmak tisztánlátásában, szakszerű alátámasztásokkal bizonyítva.

A növények alaktana című részben terjedelmes részletezést kapunk a kaktuszok egyik legfontosabb és legismertebb szervéről, mely a kezdetektől a későbbiek folyamán milyen módosulásokon, átalakulásokon megy keresztül. Valóban saját tapasztalatom alapján is elmondhatom, hogy az *Euphorbia milli* hamar lehullatja a leveleit az ősz folyamán, de tavasszal ismét újra éled szép, piros virágokkal örvendeztet meg. A börszövetjéről és annak részletezése könnyen érthető, sok ismeretet ad, rendezve a kialakulási formákat, lehetőségeket. A tartalmat jól illusztrált képek teszik még könnyebben érthetővé. Nagyon fontosnak érzem, hogy a ma használatos botanikai meghatározások nyomon kövessék a hiteles, újszerű meghatározásokat így elkerülhetjük

a kettős értelmezést, használatot, pl. a szóban forgó areoláknál. A tövismódosulások esetében az összefoglaló táblázatot nagyon ötletes dolognak tartom, mert segíti az elméleti rögzítést. VARGA Zoltán cikkében igen részletesen elemzi a kaktuszok tövisének szerepét, kialakulásának védelmét. A Kiss Csaba által felderített s megfogalmazott „Tövisvirágok” című cikke igazi meglepetést ad az UV sugárzással kapcsolatos virágzással, gratulálok az utána nézéshez!

Elnyerte tetszésemet a „Kuriózumok a kaktuszok világában”, melyben felsorolást kapunk a kaktuszok szaporodására, nagyságára, a rövid vagy hosszú élet-tartamú virágok fajairól, a leghidegbbet elviselő, leghosszabb életű, leggyorsabban szaporodó kaktuszokról. Az állatokról és a szűrős növényeinkről szóló versek igazán szórakoztatóak.

Befejezésül, végtelenül örülök a sok hozzászólásnak, mert az ilyen színvonalú és tartalmú kaktuszújság megérdemli, hogy sokan értékeljék a befektetett munkát!

Írta: LÉVAI Rebecka Margit



*Ariocarpus retusus* kultúrában

Fotó: Kiss Ármin





*Echinocactus platyacanthus*, VARGA Zoltán – José Maria Morelos, Nuevo León, Mexikó

Fotó: BORBÉLY Tivadar

## Olvasói vélemények V.

Külön köszönjük azoknak az Olvasóinknak, akik megtiszteltek írásban is a véleményükkel!

### SZEKÉR Géza

Az megállapítható, hogy egy nagyon tartalmas és színvonalas füzet. A makrofotók szédületesen jól néznek ki.

### Szemes István

Ismét egy újabb, fantasztikus **KKK**-t vehettem kezembe.

A borítókép nagyon jó lett.

### FELFÖLDI Jenő

Minden elismerésem a tiéd, azért a munkáért, teljesítményért, amit a kedvelt hobbiddal a **KAKTUSZKÖR-KÉP** főszerkesztésében elkövetsz. Meggyőződésem szerint igencsak beleszerelmesedtél ebbe a témába, különben nem tudnád oly szorgalommal, ötletgazdagsággal, tehetséggel művelni ezt az általam különlegesnek gondolt "műfajt". Tehetséget írtam! Tehetségnek azt nevezzük, aki többet tud, mint amit tanult. Azt látom, hogy az általad kezelt, különböző "szakterületeken", – borítólapon levő mottó, sajátos kaktuszhumor, Kaktusz-rigmusok, Kaktuszok és állatok, stb. – kifogyhatatlan vagy.

### FICZERE Miklós

Minden hasonló újság születése kinkeserves küzdelem, és egyben öröm, hogy a **KKK** szerkesztői az anyagi nehézségeket leküzdve közreadták az 5. számot. Kiválónak tartom a tartalmi változatosságot és Kiss Ármin fényképeit, amelyek úgy jelenítenek meg a növényi testből egy-egy részletet, ami fölött a hétköznapiakban elsikkad tekintetünk. Érdekes a címlap kaktusz-órája. A cikkek gondolatébresztők. Az egyik ilyen gondolat, hogy nyelvelméleink között először 1410 körül található meg a tövis szavunk a Marosvásárhelyi glosszában, a túske 120 évvel később a Murmellius Lexiconban 1533-ból. A másik gondolat: a fizikai és a fiziológias vízfelvétel két különböző jelenség. Végül tennék egy mehökkentető kijelentést: a kaktuszoknak, köztük a *Gymnocalycium*oknak, *Ferocactus*oknak és a többinek is vannak nagyon szép valódi levelei, csak idejében és jó helyen kell keresni. Nagyon szórakoztatók a kaktuszrigmusok, az állatos versikék. Érdekesekek a kaktusz leg-ek, a legtöbbről még sosem olvastam.

### GYENGE Kálmánné

Nagyon sok hasznosat tanultam belőle, a kaktuszkönyvek nem írják le ilyen tudományosan.



### Horváth András

Kifejezetten nagy elismerést vált ki belőlem az a körülmény, hogy az eredeti szakmádtól nagyon távol eső területet ismertél meg és ismertetsz meg másokkal. Nem egyedi eset, de nem is hiszem, hogy minden napos lenne. Nyilván a kaktuszok iránti különleges vonzalom, s az ezt tápláló elszántság van mögötte. Ahogyan a kaktuszokkal foglalkozol, az már túl van azon a határon, ameddig a hobbi terjedhet. Elismeréssel gratulálok, természetesen azoknak a társaidnak is, akik hozzájárultak a tartalmas, és kifejezetten szép kiállítású kiadványok megjelenéséhez.

### Cs. Ferenc

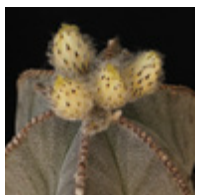
Tetszik nagyon, színvonalas, annak különösen örülök, hogy igazán jó, profi képek vannak benne.

### FEKETE István

Csak köszönetet tudok mondani, hogy enyém lehet e pár kiadvány egy-egy remeke!

### TABAJDI Gábor

A megjelenés, szerkesztés, tartalom töretlenül magas színvonalú. Nem vagyok kaktuszgyűjtő, de szórakoztató, ismeretterjesztő olvasmányként is élveztem a kiadványt. (A rejtvény lehet kicsit nehezebb.)





## Gömbkaktuszos szuvenírek

A következő sorokat leginkább a fanatikus kaktuszgyűjtők közelében élő családtagoknak, szomszédoknak, barátoknak szánom, akik úgy indulnak neki egy ajándékvásárlásnak, hogy: „*Valami kaktuszos dolgot kellene felkutatni, mert csak az érdeklő!*”. Ilyenkor, aki kevésbé járatos a témában, vagy nincs lehetősége a célszemélynél alaposabban körbenézni, az könnyedén vásárolhat olyan terméket, ami nem okoz akkora örömet, mint amekkora szeretettel adják. Pl. Egy szakkönyv vásárlása, ami már lehet, hogy három féle nyelven is megvan a megrögzött gyűjtőnek, esetleg olyan nemzetség választása, amit az ünnepelt nem kedvel, rosszabb esetben egy olyan növény ajándékozása, amire művirágokat ragasztgatnak, vagy festékkel fújnak le a multik, az nem fog jól elsülni.

Ezen szituációk elkerülése végett is kezdtem el gyűjteni kaktuszos szuveníreket a weboldalamon, de az is hajtott, hogy minél több kaktuszos tárgyat tudjak beszerezni, hisz a lista lényege, hogy szinte mind

**saját tulajdonban levő termék**, részletes leírással és tapasztalatomegosztással.

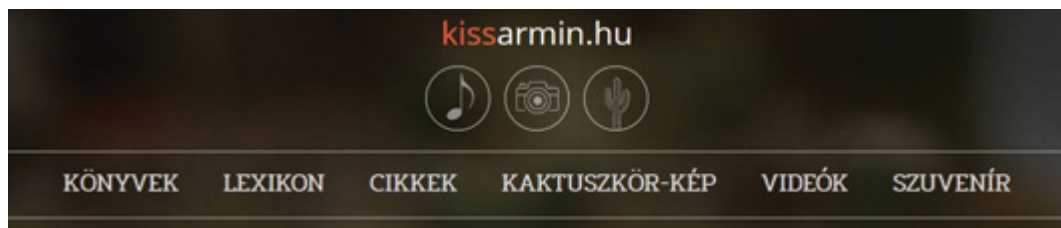
Természetesen a kaktuszos ajándéktárgyak sem garantálják a teljes sikert, de nagy az esély arra, hogy akinek szánjuk, annak ilyesmi még nincs a birtokában, tehát meglepődik és őszintén fog örülni neki.

A **KAKTUSZKÖR-KÉP VI.** tematikája miatt most „csak” a gömbkaktuszos tárgyak fényképes bemutatására térek ki, de a **kissarmin.hu** oldalon több mint **100** szuvenír között lehet csemegezni.

**Felhívás:** Ha esetleg van olyan (íthton is beszerezhető) kaktuszos tárgya, ami nem szerepel a weboldalamon, kérem írjon az ímélcímre (fénykép és hol vásárolható meg). Előre is köszönöm!

Most pedig lássunk **néhány** gömbkaktuszos ajándéktárgyat, ajándékötletet:

Írta: Kiss Ármin



A **kissarmin.hu** oldal kaktuszos menürendszere – SZUVENÍR gomb a jobboldalon

Fotó: Kiss Ármin



műkaktusz,

ajtotámasz,

plüsskaktusz

Fotó: Kiss Ármin



váza

Fotó: Kiss Ármin



párna

Fotó: Kiss Ármin



kirakó

Fotó: Kiss Ármin



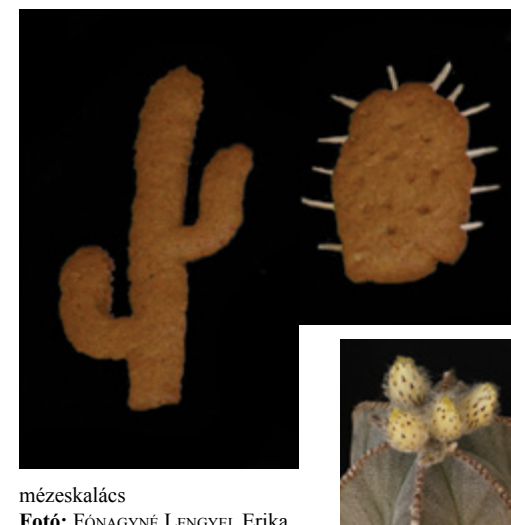
bélyeg

Fotó: Kiss Ármin



marcipán

Fotó: Kiss Ármin



mézeskalács

Fotó: FÓNAGYNE LÉNGYEL Erika





naptár

Fotó: Kiss Ármin



telefonok

Fotó: BORBÉLY Tivadar



*Ferocactus pottsii*

Fotó: Kiss Ármin



plüssstakaró,

hűtőmágnes,

tusfürdő

Fotó: Kiss Ármin

### Köszönetnyilvánítás

mindazoknak, akik a **KAKTUSZKÖR-KÉP** 6. számához segítséget nyújtottak.  
**FEKETE István** rovar- és kaktuszgyűjtő  
**KISS Csabáné** korrektor, szponzor  
**LÉVAI Margit Rebeka** irodalomtanár, utazó  
**LIBNÁRNÉ HERCZEG Ilona** szervező  
**LUKÁCS Kata** MMTE madárgyűrzője (mme.hu)  
**MAGYAR Andrea** kaktuszgyűjtő  
**MASSOW, Manfred** német terepkutató  
**DANKO, Štefan** ornitológus, chiropterológus, szakíró  
**SZABADOS Attila** kaktuszkereskedő  
**VARGA Zoltán** Tájépítésszámológus, terepkutató  
 Véleményező **Olvasók** és fényképet beküldő **Kaktuszkedvelők!**

### FELHÍVÁS!

Tisztelt Olvasó!  
 A **KAKTUSZKÖR-KÉP** elolvasása után, kérem, a néhány soros írásos véleményét erre a címre szíveskedjen elküldeni!

[obregonia@freemail.hu](mailto:obregonia@freemail.hu)





Megjelent

208

Szem-füles kiadvány 2 műfaj 1 kötetben

KISS CSABA

# JÁT SZÓTÁRS

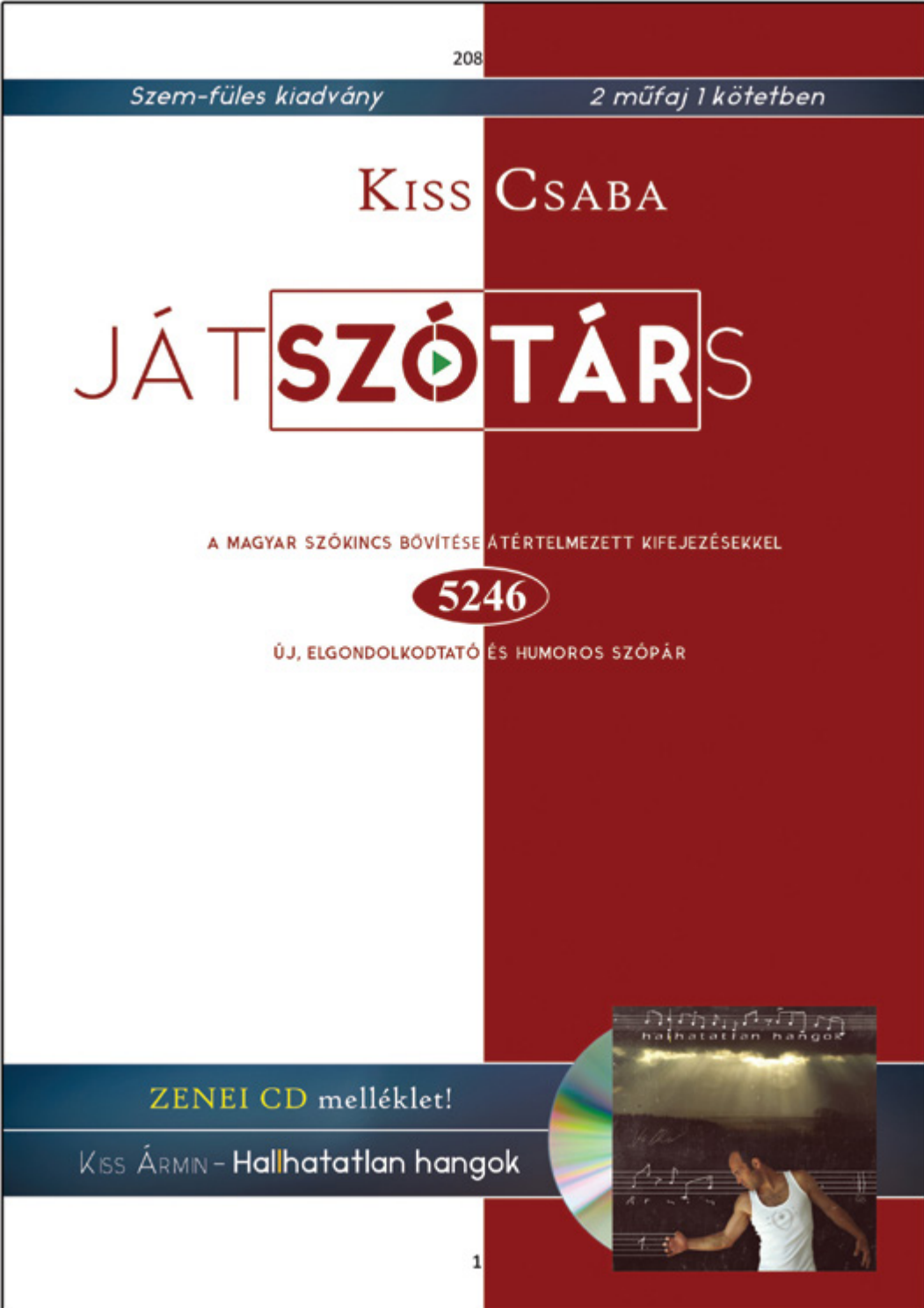
A MAGYAR SZÓKINCSTŐ BŐVÍTÉSE ÁTÉRTELMEZETT KIFEJEZÉSEKKEL

**5246**

ÚJ, ELGONDOLKODTATÓ ÉS HUMOROS SZÓPÁR

ZENEI CD melléklet!

KISS ÁRMİN - Hallhatatlan hangok



1

Kiss Csaba – JátszóTárs című, humoros szópár-szótár gyűjteménye kapható a LÍRA és LIBRI boltokban.

# JÁT SZÓTÁRS

••• SZÓTÁR	SZÓDA	••• S EBÉSZ	EMBERÖLTŐ
••• Ó RAÁLLÍTÁS	IDŐHÚZÁS	••• Z ÖLDÜLŐ	SZÍNPAD
••• V ESSZŐPARIPA	BOTLÓ	••• Ó RADÍJ	TANÁR
••• I ZZADT	ERŐLEVES	••• T AKARÍTÓNŐ	RENDSZERGAZDA
••• C D-FELVÉTEL	RÉTEGZENE	••• Á GYLÁB	FEKVŐTÁMASZ
••• C ICAMŰTÉT	MACSKAKAPARÁS	••• R ÁMA	KÉPVISELŐ

Ahogy a fenti példák is mutatják, rögtön észrevehető, hogy ez egy rendhagyó szótár. A szótár jellegű szópárgyűjtemény, valójában szellemi játék a szavakkal. Stílusa a nonszensz irodalomhoz áll a legközelebb, annak is inkább a játékos ágát képviseli. Ez egy életmű! A szópárralkotás az 1960-as évek elejétől a könyv kiadásáig tartott, tehát közel 55 éven át. A JÁTSZÓTÁRS örök érvényű alkotás, az idő vasfoga sem fogja kikezdeni.

Szórakoztat, elgondolkodtat, megnevettet, kikapcsol, bárhol, bármikor, sőt, meghökken, hogy mi minden van, ami nincs!

Kiss Csaba

©2017

ZENEI CD melléklet! KISS ÁRMİN - Hallhatatlan hangok

♪	Invázió	4:57
♪	S.o.s.	7:19
♪	MARIONETT	6:33
♪	ELLENTÉTEK	9:54
♪	RETORZIÓ	4:29
♪	LÁTHATATLAN KÉPEK	6:26
♪	EGYETLEN VIRÁG	3:43
♪	KALEDOSZKÓP	6:46
♪	MOZAIK	16:14
♪	Á-TERV	7:38
♪	RELAXÁCIÓ	9:29
		79:34

3990 Ft

kissarmin.hu

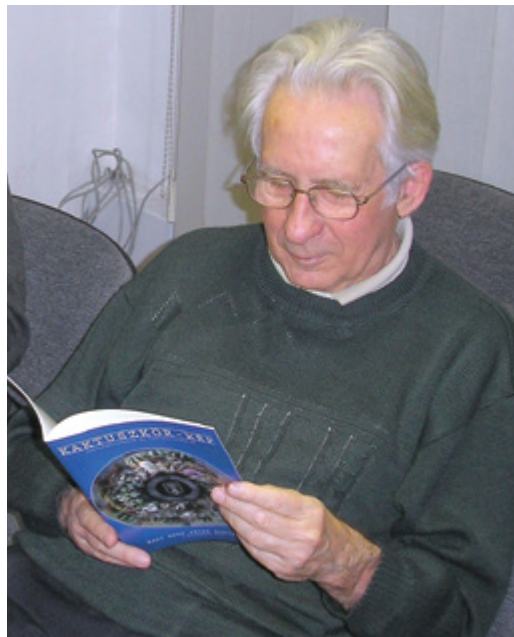
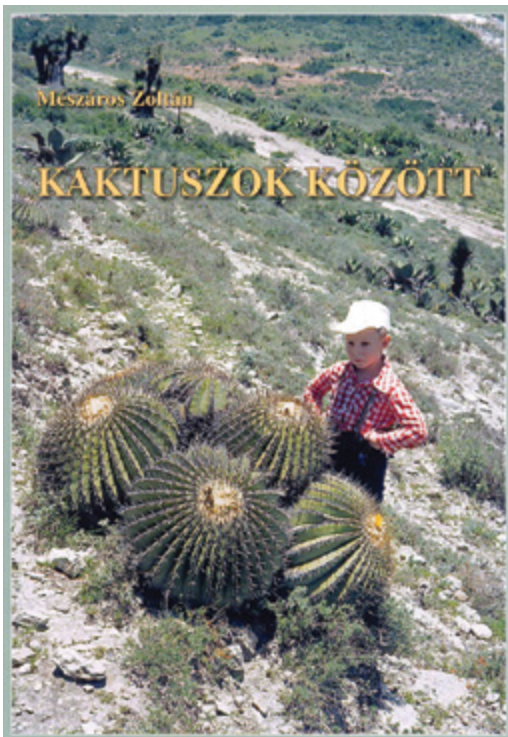
208





# DR. MÉSZÁROS Zoltán emlékére

# G6mb6k



Lapzárta után érkezett a szomorú hír, hogy dr. MÉSZÁROS Zoltán nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanár, kertészmérnök, kaktuszkutató és leíró 2017. november 17-én, életének 82. évében elhunyt. Budapesten született, 1961-ben kertészmérnöki diplomát szerzett. Kutatási programban vett részt Kubában (1973–75) és Mexikóban (1984–86). 1987-től a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem tanszékvezető, egyetemi docense. 1992-ben a mezőgazdaság tudomány doktora fokozatot szerzett és egyetemi tanári kinevezést kapott. 2000 szeptemberéig tanszékvezetője a Rovartani Tanszéknek. 2005-ben nyugdíjba vonult, de még évekig oktatta a Szent István Egyetem növényorvos hallgatóit.

Több *Melocactus* faj megtalálója és leírója. A Kaktusz-Világ szerkesztő bizottságának tagja. 2001–2004 között a MKOE elnöke, majd tiszteletbeli elnöke. **Törpe kaktuszok** (1971) c. könyv társszerzője, önálló művei **Virágzó kaktuszok** (1969) és **Kaktuszok között** (2006) címmel jelentek meg.

A kaktuszkutatás és a honi kaktuszkultúra terén végzett elvülhetetlen érdemeinek elismeréseként a Magyar Kaktuszgyűjtők Országos Egyesülete 2006-ban Anisits-díjjal tüntette ki.

A **KKK**-ról írta: „Ti ezzel a kör-lappal feltaláltatok valami újat, nekem nagyon tetszik...”

A **KAKTUSZKÖR-KÉP** szerkesztősége emlékéet kegyelettel megőrzi!

Főszerkesztő



Ó	B	P	S	E			
B	K	Ó					
A	R	Ö	Ő	F	Y		
V	É	U	T	V	O	É	Á
D	R	O	C	S	B	I	
N	N	Á	U	Ó	P	V	E

- |        |        |        |        |
|--------|--------|--------|--------|
| ABÁLÁS | DOROMB | KERESŐ | PÉNTEK |
| AKARAT | EGYBEN | KIOLDÓ | POROSZ |
| ÁGAZÁS | ELEMEL | KÖTÖZŐ | PUSZTA |
| BÉRMÁL | EPIGON | KUKORI | REMETE |
| BORÓKA | FARAGÓ | LAPULÓ | SZEREP |
| BŐSZME | FELEZŐ | LAVINA | SZIKLA |
| BÜVERŐ | INKÁBB | MACSKA | SZIKSÓ |
| CSOPAK | ITATÓS | MEGLÖK | SZÍVAT |
| CSUROM | KAKUKK | NYURGA | SZÖVEG |
| CSUSZA | KECSES | ŐSZVÉR | VASRÚD |

A nyíllal jelölt mezőkből kiindulva kell a felsorolt szavakat a helyükre beírni. Egy-egy betű segíti a megfelelő szavak kiválasztását. A megfejtés a középső (sárga) sorok összeolvasásával alakul ki. A helyes megfejtés leellenőrizhető az [obregonia@freemail.hu](mailto:obregonia@freemail.hu) címre küldött íméllal.

Kiss Csaba



